

Laiškai *lietuviams*

ŠIAME NUMERYJE:

Evangelijos pro istoriko akinius

Kūrybos šaltiniai

Protestantų pastoriaus atsivertimas

Katalikiškasis liberalizmas

Sportas iš arčiau

Krikščionybės kelias Lietuvon

Iš filmų pasaulio

TURINYS

Evangelijos pro istoriko akinius—	
A. Tamošaitis, S. J.	195
Kūrybos šaltiniai —	
A. Grauslys	200
Krikščionybės kelias Lietuvon —	
Z. Ivinskis	204
Laiškanešio mirtis (eil.) —	
Sonė Tomarienė	206
Katalikiškasis liberalas —	
J. Kidykas, S. J.	207
Protestantų pastoriaus atsiver-	
timas — Dr. J. Prunskis	214
Bažnyčia — susikaupimo ir	
maldos vieta — Pr. Alšėnas	218
Lietuviškas kryžius Kanados	
žemėje — Pr. Alšėnas	219
Sportas iš arčiau —	
Edv. Šulaitis	221
Ar šachmatai yra sportas? —	
J. Vaišnys, S. J.	223
Iš filmų pasaulio —	
J. Vaišnys, S. J.	223

“Laiškai Lietuviams” — Tėvų Jėzuitų leidžiamas mėnesinis žurnalas.

Redaktorius—Juožas Vaišnys, S. J.

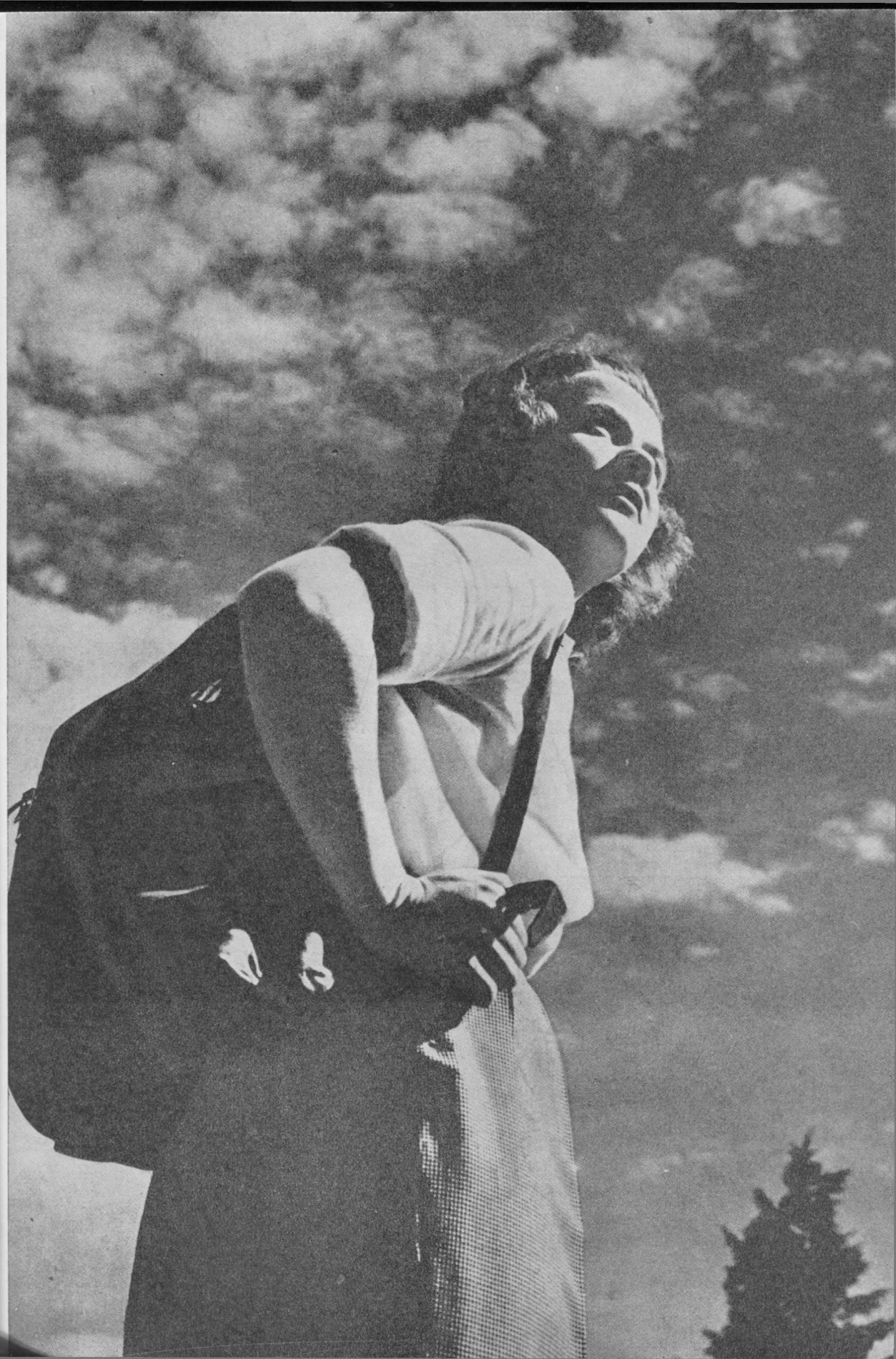
Admin. — Petras Kleintotas, S. J.

Redakcijos ir Administracijos ad-
resas: 2345 W. 56th Street, Chicago
36, Illinois. Tel. REpublic 7-8400.

Letters to Lithuanians. Published
monthly except July and August,
when bi-monthly, by The Jesuit Fa-
thers of Della Strada, Inc., 2345 W.
56th Street, Chicago 36, Illinois. Tel.
REpublic 7-8400. Yearly subscrip-
tion three dollars. Single copy 30
cents. Entered as second class mat-
ter at the Post Office at Chicago,
Ill. Additional office of mailing in
Thompson, Conn.

Viršelis ir vinjetės A. Kurausko
Immaculata Press

Tinkamas sportas
padeda žmogui kilti ir
į dvasines aukštybes

1959 LIEP.-RUGP.
(JULY-AUGUST)
VOL. X, NO. 7

Laiškai *lietuviams*

TINKAMAI VYKDOMAS SPORTAS LAVINA CHARAKTERĮ
IR UGDO ŽMOGAUS DRĄSUMĄ, NESVARBU,
AR JIS VYRIŠKAI PRALAIMĖTŲ, AR DŽIAUGSMINGAI LAIMĖTŲ.
SPORTAS TOBULINA JAUSMUS,
SUTEIKIA PROTUI AŠTRUMO, STIPRINA VALIĄ.
TAD SPORTAS NĖRA VIEN TIK FIZINIS LAVINIMAS;
TEISINGAI SUPRASTAS SPORTAS LAVINA VISĄ ŽMOGŲ.
TOBULINDAMAS DVASIOS ĮRANKĮ — KŪNĄ,
TAIP PAT IR DVASIĄ PADARO TOBULESNIU ĮRANKIU
IEŠKOTI TIESOS BEI SKLEISTI JĄ KITIEMS
IR PADĖTI ŽMOGUI PASIEKTI TĄ SAVO TIKSLĄ,
KURIAM TURI TARNAUTI VISOS KITOS PRIEMONĖS,
T. Y. GARBINTI SAVO KŪRĖJĄ IR JAM TARNAUTI.

POPIEŽIUS PIJUS XII

EVANGELIJOS PRO ISTORIKO AKINIUS

A. TAMOŠAITIS, S. J.

Ką girdėjome, ką savo akimis
matėme, ką stebėjome ir ką mū-
sų rankos čiupinėjo, ... tai skel-
biame jums.

Apaštalas Jonas

Münchhauzeno nuotyčiai

— **S**YKŲ, — pasakoja savo garsiuosius nuotykius baronas Münchhauzenas, — man pasitaikė įkristi į tokią gilią duobę, kad jokių būdu neįmanoma buvo išlipti. Tačiau iš jos vis tiek išsiritau. Kokiu būdu? Ogi parėjau namo, atsinešiau kopėčias ir jomis išlipau lauk!

Gal ne panašiai yra su Bažnyčia? Skelbiasi kalbanti Dievo vardu. Paklausus, kuo remiasi tas jos dieviškas autoritetas, atsako: evangelijos žodžiais. O iš kur žinome, kad evangelijos žodžiai nėra žmonių išgalvoti? Kadangi taip sako dieviškas Bažnyčios autoritetas! Bet jo Bažnyčia kaip tik neturi, prieš įrodydama, kad evangelijos nėra legendos! Kad išliptų iš duobės, baronas Münchhauzenas turėjo pareiti namo ir atsinešti kopėčias. Bet kad tai galėtų padaryti, turėjo pirma išlipti iš duobės! Kada du dalykai vienas nuo kito priklauso, kai nėra vieno, nėra nei kito. Bažnyčios autoritetas yra nulis, jei evangelijos yra žmogaus vaizduotės kūrinys. O tvirtinimas, kad jos tokios nėra, yra nulis be Bažnyčios autoriteto. Nereikia didelės matemati-

kos žinoti, kad, pridėję prie nulio nulį, niekada negausime vieno, bet nulį. Likėtų tad pasirinkti viena iš dviejų: arba užsispyrus tvirtinti, jog vis vien ir toliau tikiu; arba pasakyti apie Bažnyčios dievišką galią tą patį, ką ir apie barono Münchhauzeno nuotykius — įdomi, graži nesąmonė.

Kiek tikinčiųjų žinotų, ką į šį priekaištą atsakyti? O jis gi liečia pačius pamatus, kuriems susvyravus, turi griūti arba bent pavojingai susvyruoti ir visas tikėjimas Bažnyčios autoritetu.

Vienos krypties gatvė

Yra gatvių, kuriomis važiuojama abiem kryptim, yra ir tokių, kur galima važiuoti tik viena kryptimi. Priekaišto daroma klaida kaip tik yra, kad tarp Bažnyčios ir evangelijų nutiesia priklausomybės gatvę abiem kryptim, kai tikrovėje ji eina tik viena kryptimi. Bažnyčios autoritetas remiasi evangelijomis, bet ne priešingai. Evangelijos tvirtai stovi ant savų kojų be Bažnyčios autoriteto. Kitais žodžiais, tikime Bažnyčią dėl evangelijų. Bet evangelijomis tikime dėl jų pačių.

Įrodžiusi savo dievišką pasiuntinybę, Bažnyčia turi teisę tarti autorite-

tingą žodį ir apie pačias evangelijas. Tačiau kol ta neįrodyta, jas pateikia vien kaip istorinį dokumentą, nieko daugiau. Liepia į evangelijas žiūrėti ne tikinčio kataliko, o tyrinėjančio istoriko akimis. Jei elgtųsi kitaip, neišvengiamai panėšėtų į baroną Münchhauseną.

Ar pamatai stiprūs?

Evangelijų knygos kaip istorinis dokumentas? Jei Bažnyčios autoritetas pastatytas vien ant šitokio pagrindo, jis turi būti be galo trapus, nevienas pagalvos. Tokiame pamate yra bent keturios labai silpnos vietos, kurių net vienos užtektų, kad visa subyrėtų, kritikos vėjui pūstelėjus.

Visų pirma, kaip po 2000 metų patikrinsi, kas yra evangelijų autorius? Užrašas, kad parašė tas ir tas, nėra joks įrodymas, kad taip iš tikrųjų yra. Kitiems priskirtų raštų senovės istorijoje yra daugybė. Tokia buvo mada. O nežinant, kas pasakoja, labai smunka pasakojimo vertė.

Antra, jeigu evangelijų autoriai iš tikrųjų ir yra keturi evangelistai, iš kur galiu žinoti, kad jie rašė apie tikrus įvykius? Koks nors šventas atsiskyrėlis, dedąsis mesiju, galėjo gyventi Palestinoje. Jam mirus, Matui, Morkui, Lukui ir Jonui, atsiskyrėlio draugams, kilo sumanymas parašyti apie jį gražų, dorinantį romaną. Ir pradėjo: apie tris išminčius iš rytų šalies, apie vestuves, kuriose vanduo buvo paverstas vynu, apie velnius, suvarytus į kiaules, nusiskandinusias ežere... Žinia, rytiečiams vaizduotės netrūksta. Ilgainiui žmonės pasakojimą ėmė laikyti tikrove.

Trečia, tegu evangelistų tikslas ir buvo aprašyti tikrus įvykius. Bet ar jie tai sugebėjo? Juo paprastesni gi žmonės, juo lengviau jiems apdumti akis.

Mokyti vyrai ir tai, žiūrėk, nekartą apsirinka. O evangelistai juk buvo paprasti žmonės, bemoksliai žvejai. Koks nekritiškumas imti visa, ką šitokie užrašė, už gryną pinigą!

Pagaliau ketvirta, jei ir visa būtų tiesa, ką evangelistai tada užrašė, kas garantuos, kad jų pasakojimas ilgai niui nebuvo iškraipytas? Kaip dažnai istorijos pagražinamos, nudailinamos: nemalonūs dalykai išleidžiami, malonūs išpučiami, nebūti pridedami!

Ką į tai atsakyti? Tik viena: įvykta priešingai — subyra ne pamatai, o į juos pūstelėję kritikos vėjai. Kas tuo netiki, tegu pats pažvelgia, kokios "silpnos" yra tos keturios vietos.

1. Kas evangelijų autorius?

Tikslūs duomenys parodo, kur, kada ir kas evangelijas parašė. Jie yra trys: stilius, aprašomi dalykai, pirmųjų amžių istorija. Pirmasis atsako į klausimą *kur*, antrasis — *kada*, trečiasis — *kas*.

Evangelijų kalbos stilius parodo, kad jas parašė žmonės turėjo gyventi Palestinoje. Nors parašytos graikiškai, pilnos hebraizmų, kurių graikai niekada nevartoja ir vargu tesupranta. Jų ten tiek daug, kad yra išleisti specialūs žodynai ir gramatikos Naujajame Testamente vartojamai graikų kalbai. Taip graikiškai rašyti galėjo vien Palestinos gyventojas.

Aprašomi dalykai nesugrįžtamai liudija, kad tie žmonės turėjo gyventi 1-jo šimtmečio vidury, t. y. Kristaus metu ir tuoju po Jo mirties. Ylos maiše nepaslėpsi, sako priežodis. Išlys ir tiek! Taip yra ir su rašymu. Rašytojas, kuris tik nuduoda, kad gyveno tokia metu ar tokioj šalyj, netrūkusi išsiduoda eile anachronizmų, netikslumų. Ir kuo daugiau aprašomos gyvenimo smulkmenos, vietos, papročiai, tuo

lengviau pasirodo, ar autorius pats tose vietose aprašomu metu gyveno, ar, jų nematęs, vėliau prifantazavo.

Ogi tik paimkime evangelijas į rankas. Kaip smulkiai daugelyje vietų aprašomi daiktai ir žmonės! Vienok kuo daugiau iškasenos, atradimai, tyrinėjimai atskleidžia Kristaus meto Palestiną, tuo labiau išeina aiškėn, kaip tiksliai, nė kruopele neapsirinkant, evangelijose visa aprašyta. Nepamirština, kad 70-ais metais po Kristaus Palestinoje įvyko visą šalį sukrėtusių pakitimų. Žydai sukilo prieš romėnus. Pralaimėjus nelygią kovą, kraštas buvo žiauriai nuniokotas. Tautos dalis buvo išskersta, dalis išvesta į nelaisvę, dalis išblaškyta. Imperatoriaus Tito kariuomenė išgriovė Jeruzalę. Iš garsiosios šventyklos neliko akmenų ant akmenų. Jei evangelijos būtų rašytos žmonių, negyvenusių prieš tą katastrofą, radikaliai pakeitusių krašto topografinį ir dvasinį veidą, jokių būdu nebūtų galėję taip smulkiai ir tiksliai apibūdinti šalies socialinės, politinės, religinės ir kultūrinės padėties, kokia buvo prieš sukilimą.

Pagaliau pirmųjų amžių istorija kietu it plienas argumentu parodo, kas tie žmonės buvo. Eilė pačių pirmųjų krikščionių rašytojų pabrėžtinai skelbia, kad evangelijas parašė keturi evangelistai, iš kurių du — Matas ir Jonas — buvo patys apaštalai, o du — Morkus ir Lukas — apaštalo palydovai. Kas mano, kad jie galėjo susimokyti, tetiki Bažnyčios priešų raštais. Juose to meto pagonyms ir eretikais įvairiausiai, dažnai labai gramzdiškais argumentais stengėsi kovoti prieš evangelistų mokslą. Tik dėl ko nė vienas nepavartojo paties paprasčiausio ir efektingiausio būdo, kurs visa būtų išvertęs iš šaknų — nurodyti, kad Matas, Morkus, Lukas ir Jonas yra vien

kokio gudraus rašytojo prasimanymas? Jie tai jau tikrai nesusimokė. Faktas, kad evangelijų autoriai yra šitie keturi vyrai, turėjo būti toks aiškus, kad jį neigti būtų reiškę apsijuokti.

Galų gale tuo metu būti krikščionių reiškę mirties pavojų. Argi galimas dalykas, kad tūkstančiai būtų leidę žudyti save ir savo vaikus dėl kažin kokių nežinomų žmonių sukurtų knygų? Ar galimas dalykas, kad pagonys, prieš priimdami krikščionių tikėjimą, uždedantį tiek naujų nelengvų pareigų, būtų nesirūpinę sužinoti, kas tie žmonės buvo, kurių knygoje tie išipareigojimai surašyti?

2. Legenda ar tikrovė?

Lygiai nesugriaujami argumentai kalba už tai, kad evangelistai rašė matytą tikrovę, o ne išgalvotą romaną. Jie yra: Kristaus asmuo, patys evangelistai, pasakojimo būdas.

Yra nepaneigiamas faktas, kad Kristaus asmuo kiekviename amžiuje žavėjo tūkstančius žmonių, ir žavėjo tiek, kad už Jį guldė savo gyvybes. Jo mokslas šimtmečiais formavo visą Vakarų kultūrą ir buvo jos pagrindas. Kas tiki, kad tokį asmenį ir doktriną galėjo išgalvoti keturi paprasti, nemoxyti žmonės, to tikėjimas dešimtį kartų prašoka krikščionių tikėjimą!

Evangelistai gerai matė, koks bus jų užmokestis už Kristaus mokslo skelbimą. Tiek iš žydų, tiek iš pagonių jų laukė vien persekiojimas, kalėjimas, bausmės, mirtis. Argi galimas dalykas, kad vis tiek būtų ėję, skelbę ir paguldę savo galvas, žinodami, kad tai vien jų vaizduotės kūrinys? Matė, be to, kad žmonės ėmė jų žodį už tiesą, ir turėjo žinoti, kad už tokį negirdėtą suvedžiojimą būtų laukusi didžiausia Dievo bausmė.

Pagaliau pažiūrėjime į patį *pasakojimo būdą*. Aprašo ne vien, kas jiems patiems arba skelbiamam dalykui yra garbinga, bet lygiai taip pat, kas gėdinga, kenkia. Argi būtų taip darę, jei jų tikslas būtų buvęs išgalvoti ir parašyti dorinančią, žmones pamokančią knygą? Evangelijose moko kitus, kad reikia be baimės eiti mirti, o patys sakosi bailiai išbėgioję. Moko nuolankumo, o patys rodo save besivaidijančius dėl pirmųjų vietų. Moko drąsiai išpažinti Kristų, o pasakoja, kad pats jų vadas Petras pirmasis viešai Jo išsigynė. Moko pasitikėti Dievu, o patys pakartotinai iškelia savo tikėjimo menkumą. Moko ištikimybės Kristui, o pabrėžia, kad vienas iš jų pačių buvo išdavikas. Savo pavyzdžiu niekas gi tyčia negriauna, ko nori, kad kiti darytų.

Ir kam Matui sakyti apie save, kad buvo muitininkas, žydų akyse niekšingiausias žmogus? Tuo galėjo kitus vien atstumti. Kam Lukui tiksliai nurodyti, kad tai ir tai buvo penkioliktaisiais imperatoriaus Tiberijaus metais, kai Palestinos provincijas valdė tokie prokuratoriai, Jeruzalėje buvo tokie ir tokie kunigai? Kam duoti tikslų laiką ir vietų vardus? Tuo galėjo vien sau pakenkti, nes šimtai žmonių iš tų metų ir vietų dar tebegyveno, kai rašė. Juk būtų sakę: "Meluojate, vyrai! Tokių įvykių pas mus tuo metu visiškai nebuvo". Tai būtų reiškę galą visam evangelistų skelbimui. Tokiam evangelistų elgesiui yra tik vienas paaiškinimas — jie norėjo aprašyti įvyksią, tiksliai dokumentuotą tikrovę.

3. Apdumtos akys?

Evangelistai nebuvo vedžiojami už nosies ir žinojo, ką rašė. Tai seka tiek iš jų charakterio, tiek iš aprašomų dalykų.

Patys evangelistai buvo kas tik nori, bet tik ne lengvatikiai. Kristus pakartotinai turėjo prikišti apaštalams, kad jie yra kietasprandžiai, nerangios širdies tikėti tam, ką matė ir girdėjo. Žinias apie prisikėlimą Velykų rytą laikė moterėlių haliucinacijomis. Tomas ištisą savaitę užsispyręs sakė netikėsiąs ir gana! Lukas savo evangelijos pradžioje įsakmiai pareiškia "rūpestingai ištyręs visa nuo pat pradžios".

Aprašomi dalykai taip pat yra tokie, kad kiekvienas sveikų pojūčių asmuo galėjo juos stebėti, girdėti, čiupti. Vyko, be to, ne kokiame tamsiame užkulisyje, bet viešai, prieš visus žmones. Kiekvienas galėjo juos patikrinti. Ir tikrino! Fariziejai ir kiti Kristaus priešai visur taip ir slankiojo, be nepamatys ko nors sukompromitavimui. Jų tylą yra geriausia garantija, kad visa buvo taip, kaip aprašyta.

4. Evangelijos iškreiptos?

Ar ilgainiui evangelijose galėjo kas nors būti iškreipta? Kas taip mano, nepagalvoja apie du dalykus, dėl kurių bet koks iškreipimas visiškai neįmanomas: kietą tradiciją ir evangelijų paplitimą.

Pirmųjų amžių krikščionims charakteringa nepaprastai *kieta tradicija*. Žmonės dabojo jiems patikėtą Dievo žodį, kaip savo akį. Evangelijos buvo nuo seno skaitomos bažnyčiose. Senovės žmonės, nemokėdami skaityti, turėjo nuostabią atmintį girdimiems dalykams. Vargas tam kunigui, kurs būtų drįsęs ką nors pakeisti, skaitydamas evangelijas! Šv. Augustinas pasakoja, kaip vienoje vietoje žmonės pakėlė didžiausią triukšmą prieš savo vyskupą, kai tas skaitydamas pakeitė vieną žodį elegantiškiau skambančiu. Šv. Jeronimas tik labai nenoriai suti-

Lietuvių sporto veikėjų grupė Čikagoje

ko, popiežiaus Damazo prašomas, peržiūrėti lotynų vertimo kalbą, bijodamas, kad žmonės nepalaikytų jo eretiku, norinčiu iškreipti šventąjį tekstą, ir neužmuštų akmenimis! Šv. Irenėjus griežtai užprotestavo, kai eretikai valentinijonai viename sakinyje kitaip perstatė žodžius. Iš šitokių faktų aišku, kaip sunku būtų buvę pakeisti net vieną žodį, nebekalbant apie sakinį, kad kiti to nepastebėtų ir neprotestuotų.

Antra, evangelijos buvo visur *plaplitusios*. Kiekviena bažnyčia nuo seniausių laikų turėjo jų nuorašą. Šiandien muziejuose tokių yra surinkta apie 1300 vien graikų kalba rašytų, neskaitant vertimų į kitas kalbas. Visur tas pats tekstas. Prileiskim, kad kas iškreipė evangelijas. Kokiu stebuklu iškreipimą įrašė į kiekvieną tų kopijų? Ir taip gudriai, kad nė lapė nesulojo! Turėjo, be to, iškreipimus įrašyti ir į visus Bažnyčios Tėvų raš-

tus, kuriuose pilna evangelijos citatų. Kaip iš tokios daugybės neužsiliko nė vieno originalaus, neiškraipyto egzemplioriaus? Kodėl nė vienas pirmųjų amžių rašytojas nė žodeliu neužsimena, net nesuabejoja, kad kada būtų galėjęs būti kitoks evangelijų tekstas?

Iškraipymo idėja tokia absurdiška, kad nūdien visi šv. Rašto istorikai, tiek katalikai, tiek nekatalikai, vienas balsiai pripažįsta, kad mūsų dienų evangelijos tebėra tos pačios, kurias parašė evangelistai.

Cezario, Cicerono, Platono ar Aristotelio raštai turi daug mažiau juos įrodančių dokumentų, tačiau joks mokytas žmogus neabejoja jų istoriniu autentiškumu. Tad netikėti evangelijų tikrumu, kuris žymiai geriau istoriškai paliudytas, reikštų akių užmerkimą tiesai.

ČIA turiu galvoje ne vien tik meno kūrybą, bet kūrybą plačiausia prasme, taigi, kiekvieną vidinio ar išorinio aktyvumo padidėjimą, kuris mus palenkia bet kurių tikrų vertybių siekti. Šitokia prasme Viešpaties žodžiai "būkite tad tobuli, kaip ir jūsų dangiškasis Tėvas tobulas" (Mat. 5, 48) yra pakvietimas į aukščiausią savęs tobulinimą, į nuolatinį savęs kūrimą pagal Dievo paveikslą. Šitokia kūryba labiausiai išsiskleidžia žmogaus dvasia, nes "tik augimu pasireiškia gyvybė" (kard. Newman). Tad šitokia prasme imant, ar tik šventasis nebus didžiausias gyvenimo menininkas, nes sukurti tobulą Dievo paveikslą savo sieloje yra daug daugiau negu sukurti kad ir genialiausią paveikslą drobėje.

Kalbėdamas čia apie plačią prasmę imamos kūrybos šaltinius, noriu labiau kalbėti apie kai kuriuos paskatinius, išjudinančius dvasios aktyvumą, apie tuos palankius kūrybai vėjus, leidžiančius mūsų dvasios laivams išplaukti iš jos uosto ieškoti naujų žemių. Tuos kūrybą skatinančius veiksnius nusakau šiais trimis tvirtinimais: 1) kančia palankesnė kūrybai negu gerovė, 2) nelaiminga meilė kūrybingesnė už laimingą, 3) gilus religingumas kūrybingesnis už netikėjimą.

Kančia kūrybingesnė negu gerovė

Kaip, anot krikščionybės mokslo, didžiausio dvasios atsinaujinimo arba dvasinės kūrybos šaltinis yra Kristaus atperkamoji kryžiaus mirtis, taip ir kiekviena kūryba yra atžymėta kūrė-

jo krauju. Be savęs atsižadėjimo ir pasiaukojimo negalima sukurti jokios vertybės. Bet to dar negana: kančia yra palankesnė kūrybai negu gerovė. Tai aiškėja, kai prisimename, kad laimė ir gerovė ugdo egoizmą, tingumą, pasitenkinimą esamu stoviu ir pasyvumą. O toki nusiteikimai yra kaip tik priešingi aktyvumui ir kūrybai. Tai yra neproduktingas užsidarymas egoizmo kiaute. O kančioje žmogus, dūždamas savyje, ieško atramos taško šalia savęs, atsiveria kitiems ar kam kitam ir pradeda ieškoti išeities, tai yra aktyviai, kūrybingai nusiteikia. Kaip audrai sujudinus jūros vandenį, jie nekartą į krantą išmeta jūros dugne slypėjusius turtus, taip ir kančia pažadina kūrybą.

Daugelis didžiųjų menininkų, ypač literatūros srityje, liudija, kad skausmo raidėmis giliau į mūsų sielą įrašomi neišdildomi žodžiai, o džiaugsmo raidėmis įrašyti žodžiai greičiau nublunka ir pasidaro nebeįskaitomi, todėl greitai ir pamirštami. Literatūros kūryba dažniausiai yra reakcija į savo ar savo artimųjų kančias, o kartais į socialinio neteisingumo suteiktas žaizdas. Dažnai kūryba yra tuo gilesnė, kuo skausmas buvo labiau pajustas. Kai Merežkovskij kartą savo jaunystėje paskaitė Dostojevskiui savo eilėraščius, tasai, matydamas tų eilėraščių silpnumą, teisingai pastebėjo, kad reikia pirmiausiai daug, daug išskentėti ir tik po to kurti eilėraščius.

Kai vienas pradėdąs rašyti asmuo paklausė Dostojevskio, ko reikia, kad taptum geru rašytoju, Dostojevskis nurodė, kad neužtenka didžiulius rašy-

tojus skaityti, bet reikia pačiam ši tą išgyventi, nes "dauguma rašytojų yra kankiniai; niekas negali savo skaitytojų iki ašarų sujaudinti, jeigu pats nebus ašarų liejęs". Laimingieji, kurie yra ir savimi ir viskuo patenkinti, dažniausiai nerašo.

Anot T. Mann, "geri veikalai atsiranda tik sunkiam gyvenimui spaudžiant žmogų, ir kas gyvena (t. y. visais gyvenimo džiaugsmais naudojasi, A. G.), tas nedirba. Tad reikia pirma mirti (t. y. atsisakyti džiaugsmų ir malonumų, A. G.), kad taptum pilnu kūrėju". Taigi, ne tik religiniam gyvenimui, bet ir meno kūrybos gyvenimui reikia asketiškumo.

Taip pat ir Rilke panašiai galvojo. Jis manė, kad reikia viską savyje kantriai pakelti ir išnešioti, ir tik po to gimdyti — kurti. Tik viską kentėjimų kaina savyje nešiodamas ir daug iš jų išmokęs, jis gali sakyti, kad "kantrybė — tai viskas". Dėl to ir muzikas Vagneris, kančios vaidmenį kūryboje keldamas, rašė: "Aš nesuprantu, kaip tikrai laimingam žmogui galėtų ateiti į galvą užsiiminėti menu. Jei turėtume gerą gyvenimą, mums nereikėtų meno. Kai dabartis jau nieko mums daugiau neduoda, mes savo kūriniais pradedame šaukti: aš norėčiau!" Nors kai kam šitie didžiojo muziko žodžiai atrodytų gal ir diskutuoti, tačiau ar tų žodžių teisingumo nepatvirtina ir tas faktas, kad medžiaginio gerbūvio didėjimas kai kuriose šalyse eina greta su tikro meno pasiilgimo mažėjimu?

Jei mes metame žvilgsnį į pačių menininkų gyvenimą, tai neretai susiekame, koks ryšys kartais riša menininko kančią su jo meno kūriniais! Tas ryšys nekartą yra toks glaudus, kad net dažnas menininko kūrinys būtų nesuprantamas, o gal net neįmano-

mas, jeigu už jo neglūdėtų kūrėjo kančia.

Kažin ar iš Beethoveno sielos būtų išsiveržusi tokio gaivalingo džiaugsmo Devintoji Simfonija, jeigu jis nebūtų buvęs tuo metu apkurto kančios paliestas? Jo kančios gilumas kaip tik tąja simfonija ir šaukėsi reikalingo džiaugsmo ir atsvaros viršūnių. Ar necharakteringa, kad ir Vagneris, kurs tvirtindavo, kad meno objektas yra pakaitalas to, ko menininkui trūksta, ir kad menas prasideda ten, kur baigiasi gyvenimas, parašė džiaugsmingą Siegfriedo operą, kai tuo metu jo gyvenimas buvo liūdniausias. O ar Chopino svajojimai fortepijono klavišais nėra emigranto kenčiančios tėvynės pasiilgimo išraiška, kuriai jis savo tautiniais motyvais perpinta muzika pastatė taip didingą paminklą? Kažin ar tasai paminklas būtų taip didingas, jei kompozitoriaus tėvynė nebūtų buvusi nelaimės paliesta ir jis nebūtų nuo jos atskirtas? Kokia iškaltą kančios ir kūrybos sugretinimo iliustracija, kai visą gyvenimą sunkios vienvandens melancholijos slegiamas prancūzų muzikas Ravel, mirdamas psichiatrinėje ligoninėje, skundėsi: "Aš dar tiek daug muzikos turiu savyje!"

Nelaiminga meilė kūrybingesnė už laimingą

Kai kalbama apie erotinę meilę, kuri skatina kūrybą, paprastai turima galvoje meilės ilgesys, laiminga meilė, nelaiminga meilė ir meilės saulės nusileidimas arba užgesimas. Iš visų tų meilių kūrybingiausias stovis yra nelaimingos meilės kančia. Kad meilė sukelia kūrybines jėgas, tai tvirtina Solovjovas. Anot jo, ir pragaras, ir žemė, ir dangus tą lemiama valandą, kai žmoguje įsikūnija erotinė meilė, atidžiai ji seka, nes visi tada pagei-

dauja pasiimti savo reikalams tą dvasinių ir fizinių jėgų perteklių, kuris žmoguje atsiranda.

Laiminga meilė kūrybingai nutelkia jau ir tuo, kad mylintis nori užimponuoti mylimajam. Tos kūrybos nori ir ją skatina pamilti pusė, kad galėtų didžiūotis mylimuoju. Meilėje yra kūrybinės dvasios, nes jos akyse mylimas objektas pasikeičia, suidealėja, pasidaro kitoks negu iš tikrųjų yra; jį tokį sukūrė meilė. Jau pats aukojimasis vienas kitam meilėje ugdo moralinę asmenybę. Kilni meilė kilnių žmonių gyvenime pasidaro jiems vispusiško ugdymosi mokykla.

Bet kaip nėra jokių žmonių ryšių, kurių nelydėtų skausmas ir nusivylimai, taip ir meilė gali būti nelaiminga. Ir nekartą didelių kūrėjų gyvenime tasai skausmas, kurį iššaukė meilės susikurto, bet, deja, iliuzoriniu tapusio pasaulio griuvimas, sukrečia ir palenkia naują dvasios pasaulį kurti ir jame ieškoti užsimiršimo.

Kažin ar F. Šuberto sieloje būtų pasigirdusi žavinga "Ave Maria" melodija, jeigu jis nebūtų nusivylęs žemiškos moters meile? Neveltui jisai savo dienoraštyje pasisako, kad muzikos kūrinius jam įkvėpė protas ir skausmas. Nelaimingos meilės kančios vertė kūrybai puikiai žinojo ir Goethe, nes, anot kai kurių liudininkų, jis net senatvėje nevengdavo nelaimigos meilės, nes ji mokiusi jį kurti šedevrus. Ir minėtas muzikas Vagneris savo dienoraštyje pasisako: "Kadangi aš visą savo gyvenimą nepatyrčiau tikrosios meilės laimės, tai noriu sukurti tai puikiajai svajonei paminklą: aš suplanavau Tristaną ir Izoldą." Kaip žinome, tai yra meilę garbinanti opera, kuri, anot vieno rašytojo, tartum aukštas kalnas prašoka visas meilės poemias.

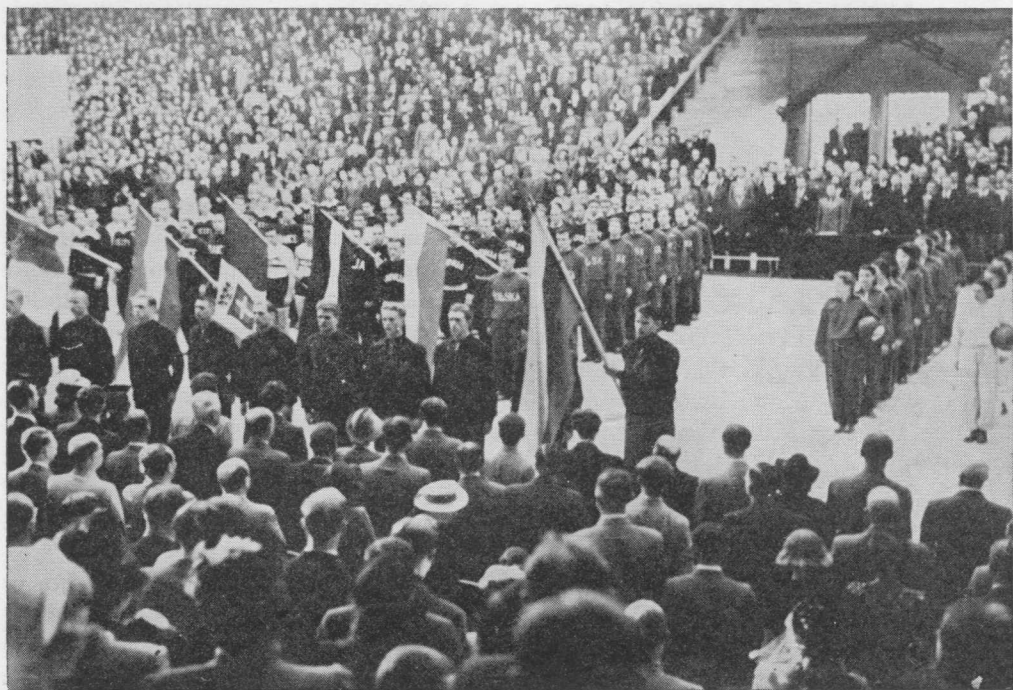
Visas prancūzų muziko Berlioza gyvenimas — tai švelnumo ir meilės ilgesys, tai kančia ir vienatvė. Neveltui, pamatęs savo didžiosios meilės objektą, jis sušuko: "Ach, aš žuvau!" R. Rolland sako, jog jam atrodė, kad Berliozas priklauso tų žmonių rūšiai, kurie traukia į save kentėjimus, kurie nė vienam kentėjimų lašui neleidžia nukristi į šalį. Visi jo artimiausieji miršta: seserys ir mylimiausias sūnus. Jis nuolat kenčia, jis yra tartum medis be lapų, kuriuo teka lietaus srovės. O tačiau koks jis muzikos genijus, statomas šalia didžiausių kompozitorių! Užtenka tik išgirsti Berlioza "Requiem", kurį jis pats vadino muzikos tvanu.

Kai ilginasi, tada sąmoningai ar nesąmoningai savo kūriniiais tiesiamos ilgesingos rankos, ieškančios susiramino. Kaip ašaros palengvina skausmą, taip ir meno kūryba yra lyg ašaros, išlietos į drobę, į knygą, į muzikos gaidas.

Religingumas kūrybingesnis už netikėjimą

Gilus religingumas palankesnis kūrybai už netikėjimą, nes kūryba jau savo esme yra religinė idėja. Kažin ar tik nėra kūryba apčiuopiamiausias dieviškumo antspaudas žmogaus dvasioje ir ar savo kūryba, kaip ir dalyvaudamas Didžiojo Kūrėjo darbe ir jį pratęsdamas, žmogus netampa panašiausias į Dievą!

Šitą religinį kūrybos pobūdį tvirtina ir filosofas Berdiajevas, nes, anot jo, kuriama vardan to, kas yra aukščiau žmogaus, kuriama Dievo vardu, nors tasai vardas būtų ir pridengtas žmogaus sąmonei tiesos, grožio ir teisingumo vardais. Ir Claudel sako, kad religija skatina kūrybą ir ją įkvepia, nes tikėjimas Dievu padaro garbinimą

Trečiųjų Europos krepšinio pirmenybių dalyviai Kaune 1939 m., kur Lietuva antrą kartą iš eilės laimėjo Europos meisterio vardą.

galimu, o garbinimas — tai didžiausias paskatinimas kurti poeziją. Be to, religija, suteikdama visa kam prasmę ir tuo būdu atnešdama džiaugsmą, ugdo aktyvumą, kai tuo tarpu beprasmiškumas paralyžiuoja veikimą. O kiekvienas abejojimas, skepticizmas ir iš to kylęs beviltiškumas — tai kiekvienos kūrybos mirtinas vėžys. Pagaliau religija gyvenimą sudramatino, nes paskelbė tokias amžinas vertybes, dėl kurių verta kovoti ir viskuo rizikuoti. Tokiu būdu ji atvėrė naujus horizontus kūrybai.

Kad religingumas yra kūrybingas, tai įrodo ir tas faktas, kad beveik nėra menininkų, kurie, religijos įkvėpti, nebūtų ko nors kūrę religinėmis temomis.

Reikia pripažinti ir kitą faktą, kad dauguma didžiausių menininkų buvo religingi. Jeigu ir į šiandieninę literatūrą vardų galeriją pažvelgsime, tai pamatysime, kiek daug jų yra tikinčiųjų. O įsigilinus į netikinčiųjų kūrybą, geri psichologai negali nepastebėti, kad bent dalis jų yra įkvėpti tikėjimo likučių ir tradicijų arba jie kuria pseudotikėjimo dėka, kurį patys susikūrė. Čia pseudotikėjimu suprantame tas natūralias vertybes, kurias tokių menininkų dalis apsupo aureole ir jas savo sąmonėje sutapatybino su religinėmis vertybėmis. O jeigu ir tokie tikėjimo likučiai išnyksta kūrėjo sieloje, tada tikrai prasideda kūrybinis nuosmūkis. Kažin tad ar vadinamas abstraktus

XXI. Pagoniškosios liekanos XVI amž.

Lietuvos katalikybėje

KATALIKYBĖS padėčiai įvertinti vakarinėje Lietuvoje ir Nemuno žemupyje svarbus yra praėjusį kartą minėtas Mažvydo laiškas Prūsų hercogui. Autentiški faktai, paimti iš Mažosios ir Didžiosios Lietuvos pasienio gyvenimo, aiškiai parodo, kaip Nemuno krantų lietuviai apie 1550 metus dar buvo stipriai prisirišę prie lotyniškosios krikščionybės. Jeigu apie tai kalba pats protestantų klebonas Mažvydas, nėra pagrindo jo dėstomais dalykais abejoti.

Mažvydo laiškas toliau parodo, kad Žemaičių pietvakarių bažnyčios (paminėta šešios) apie 1550 metus ne tik dar buvo katalikų rankose, bet ten ir religinis katalikų gyvenimas dar nebuvo susilpnėjęs. Pirmieji protestantizmo trimitų garsai Žemaitijos artojų trobelėse dar buvo visai neišgirsti. Ar

menas nėra tik išraiška tos pasaulėžiūrinės tuštumos, kuri, nustojus tikėti Dievą, įsiviešpatavo modernaus žmogaus sieloje? Žinoma, čia nenoriu tvirtinti, kad atskiri tos krypties menininkai būtų netikintys. Gal būt, išblėsus Didžiojo Objekto sąmonei sieloje, ir visi mažieji objektai, kurie yra Didžiojo atspindžiai, virto nieku — nevertu kūrėjo dėmesio? Tuo tarpu tam, kurs tiki Didžiąją Saule šviečiant, viskas, kas jos šviesos spinduliuose panerta, yra verta dėmesio ir kūrybos.

ir visur kitur taip buvo, negalima čia tiksliai atsakyti, nes nėra pakankamai šaltinių, tačiau esame linkę manyti, kad ir Vilniaus vyskupijoje, kur katalikybė iš pat pradžių buvo stipriau įleidusi šaknis, negalėjo būti žymiai blogesnė padėtis.

Mažvydo paminėtosios parapijos, kur dar buvo apie 1550 m. švenčiami atlidai, žiūrint iš Medininkų (Varnių), buvo vyskupijos galulaukiai, tolimi užkampiai. Keturios tų parapijų, t. y. Tauragė, Batakiai, Švėksna ir Jurbarkas, tebuvo įkurtos tik XVI amž. pradžioje. Jeigu ten apie XVI amž. vidurį į protestantus verčiami prūsų lietuviai gaudavo krikšto ir moterystės sakramentus, tai seniau, dar XV amž. įkurtose Žemaitijos parapijose religinis katalikų gyvenimas negalėjo žemiau stovėti. Ir ten dar turėjo būti tikinčiųjų lankomos atviros bažnyčios su jas aptarnaujančiais klebonais ir vikarais.

Buvo gana įdomus reiškinys, kad ir Mažojoje Lietuvoje buvo toliau garbinama Marija ir šventieji. Taip pat buvo gana reikšmingas faktas, kad žmonės, norėdami katalikiškų sakramentų, važinėdavo į tolimas Didžiosios Lietuvos katalikų parapijas. Pvz. nuo Ragainės iki Švėksnos tiesia linija buvo 60 km., iki Veliuonos — 80 km., o iki Šiluvos — 90 km.

Iš to svarbaus Mažvydo laiško Prūsų hercogui galima padaryti kai kurių reikšmingų išvadų. Prie Nemuno žemupio ir Žemaičiuose, kurie paprastai buvo laikomi iki reformacijos gana mažai katalikybės paliesti, protestantizmas dar nebuvo spėjęs išjudinti liaudies. Pripratusi prie katalikiškų

religinių formų, ji ir toliau jų laikėsi. To meto katalikybė jau nebuvo tokia visai paviršutiniška, kaip labai dažnai mėgstama pasakoti. Įdomu, kad ir prof. J. Gerullis, evangelikas ir nacistinės ideologijos atstovas, skelbdamas iš Karaliaučiaus archyvo dienos švieson išvilktą ši svarbų Mažvydo laišką, pastebėjo: "Ne vien liuteronai ir reformatai, bet ir patys katalikai, rodosi, per blogai apie anų laikų katalikiškąją bažnyčią rašo."

Reformacijai įsigalint, baudžiauninkų gyvenimas Prūsiose blogėjo. Karaliaučiaus dokumentai rodo, kad Mažosios Lietuvos gyventojai savo tikėjimą yra keitę ne laisvu noru, bet valdžios priversti. Neseniai dar buvę katalikai, o tik minėto hercogo laikais apšaukti protestantais, šitie kieta sprando lietuviai dar ilgai neatprato nuo senųjų religinių formų.

Iš tradicinio išibėgėjimo paprastai vis piešiamas labai tamsus katalikybės vaizdas reformacijos laikotarpyje. Labiausiai kreipiamas dėmesys su pilnu pasitikėjimu į tas gausias pastabas apie lietuvių pagonybės liekanas XVI amžiuje. Iš jų padaromos per toli einančios išvados. Klaidingai lietuvių religinė padėtis yra vaizduojama ir 1957 m. Vilniuje komunistų išleistoje Lietuvos istorijoje. Nepaisant palyginamai gana reto bažnyčių tinklo ir didelio vietinių kunigų trūkumo, nežiūrint taip pat konservatyvios lietuvių dvasios, katalikybė Lietuvoje jau labiau buvo įsitvirtinusi negu paprastai buvo manoma.

Tautos sukrikščionėjimui, žinoma, reikia ilgo vystymosi žmonių sąmonėje. Savaiame suprantama, kad, jau priėmus lietuviams krikščionybę ir ėmus rinktis į atlaidus, vis dar tarp jų buvo randama pagonybės liekanų. Juk ir pats Mažvydas, suteikęs reikšmingų

duomenų, rodančių, kaip žmonės brangino katalikų tikėjimą, savo katekizmo įvade šaukė: "Kaukus Szemepatis ir lauksargus pameskiet, visas welnuwas deives apleiskiet!" Dar 1544 m. jaunas didysis Lietuvos kunigaikštis Zigmantas Augustas, kuris, matyt, Vilniuje buvo girdėjęs apie lietuvių pagoniškus papročius, rašė Lenkijon: "Krikščionių tikėjimas mūsų D. L. Kunigaikštystėje yra tik naujas daigynas, nes už Vilniaus miesto, ypatingai Žemaičiuose, neminint kitų prietarų, paprastoji ir tamsioji liaudis, lyg dievus, garbina miškus, ąžuolus, liepas, upes, akmenis ir pagaliau gyvates, ir tiems (daiktams) viešai ir pas save (namie) atnašauja gyvulius ir kitokias aukas."

Tačiau šitie ir kiti panašūs užrašai apie pagonybės liekanas nėra tinkama rodyklė, vaizduojanti krikščionybės plitimo nesėkmingumą Lietuvoje. Juk net tada, kai Lietuva jau buvo tapusi kryžių ir rūpintojėlių šalis, kai jai buvo skiriamas Šventosios Lietuvos ir Marijos žemės vardas, net ir tada vis dar buvo galima kalbėti apie eilę užsilikusių burtų ir prietarų. Ar seniai pavyzdingoji katalikiškoji lietuvių liaudis yra nustojusi teikti ypatingą pagarbą vandeniui, ugniai, žemei?

Yra platus ir atskiras klausimas ištyrinėti, kaip keitėsi Lietuvoje religiniai motyvai, kaip senųjų įdvasinamų objektų ir įvairių dvasių bei dievybių vietą užėmė krikščioniškosios sąvokos, kaip šalia dar gyvų pagonybės likučių atsirado naujos sukonkretintos sąvokos apie Naująjį Mokslą. Kai šalia naujai įgytų krikščioniškų elementų ilgai dar buvo aptinkama liaudyje ir pagoniškų prietarų, kurie prisiderino prie naujosios pasaulėžiūros, kai kas net bandė kalbėti apie "lietuviškąją krikščionybę".

Negalima paneigti, kad, ir oficialiai priėmus krikščionybę, dar ilgai kurioje nors vietoje laikėsi pagoniškos liekanos, kurių tuo metu jau nebežinojo kitos vietos. Tad ilgai buvo daroma metodiška klaida, kai, surinkus krūvon iš įvairiausių vietų atsitiktinai sužymėtus vietinius prietarus, jie būdavo priskiriami visai Lietuvai.

Negalima nekreipti dėmesio į tai, ką Mažvydas XVI amžiaus viduryje yra pasakęs apie savo parapijiečius, tuo pat duodamas šviesos ir ilgai pagonišku kraštu laikytai Žemaitijai. Tik kilmingųjų dvarai tuo metu jau teikė kitą vaizdą. Rūpestingai palaikydami plačią korespondenciją su buvusiuoju kryžiuočių vyriausiuoju magistru, eksvieuoliu Albrechtu, kuris nejaukiai jautėsi, kol dar aplinkui reiškėsi kata-

likybė, Lietuvos didikai ir juos mėgdžiojantieji bajorai norėjo gyventi svetimybėmis. Jie uoliai stengėsi neatsilikti nuo kaimynystėje pasirodančių naujybių.

Apskritai reformacijos vystymuisi įvairiuose kraštuose daug reikšmės yra turėjęs ekonominis bei socialinis momentas. Kilmingieji pavydėjo vyskupams, kapituloms, parapijoms ir jų klebonams žemių, galios ir ypač jų privilegijų mokesčių ir teismo srityje. Kaip vėliau faktai parodė, tie akstinai turėjo nemaža reikšmės ir Lietuvoje. Suprotestantėję kilmingieji ne tik puolė dvasiškių privilegijas, bet grobstė parapijų žemes, išvarinėjo kunigus bei klebonus iš tų vietų, kur jie ar jų tėvai buvo pastatę bažnyčią ir įgiję teisę skirti kleboną.

LAIŠKANESIO MIRTIS

SONĖ TOMARIENĖ

Praeina jis punktualiai
Kas rytas tuoj po devynių,
Mus apdalydamas žvaliai
Baltais sparnais jaunų žinių.

Apsukdamas gatve elipsę,
Kiekvieną rytą lyg žvaigždę
Prie durų kiekvienų sužybsi.
Nebesužibo tik šiandie...

Nešiojo laiškus jis dailius
Kas dieną į kiekvieną namą,
Kol atsiuntė ir jam dangus
Širynt ankstyvą telegramą.

Juodnagis pirštas jau nubrėžė
Devintą jo ciferblate:
Palikti žemiškąją dėžę,
Nes nužymėjo kitame rate

Kitus kelius kitos orbitos
Mirties ugninė kometa —
Nešioti laiškus Dievo svitos,
Lakiot su angelais greta!

rūpimieji klausimai

KATALIKIŠKASIS LIBERALAS

* * *

J. KIDYKAS, S. J.

Mielasis Vytautai!

P AČIAM rūpi sužinoti, ar iš tiesų Katalikų Bažnyčia nori, kad visi tikintieji būtų "konservatyvūs", ar negali būti "katalikiškų liberalų"?

Atsakydamas į Jūsų klausimą, pasiūdoju dr. Thomas P. Neill paskaita jėzuitams, St. Mary's College, St. Marys Kansas. Ji buvo "Theology Digest" 7 tome, 1959 m.

Kadangi yra visokių "liberalizmų", tai iš pat pradžių pabrėžiu, jog čia apsirubežiuoju nagrinėti tikrai "katalikiškąjį liberalą". O jis, mano supratimu, yra toks: jis pripažįsta ir priima popiežiaus bei vyskupų autoritetą religijos bei dorovės srityse. Socialinėje, ekonominėje ir politinėje plotmėje jis paprastai prisilaiko "kairiosios nuo vidurio pusės". Jis yra linkęs į pakaitas, į reformas, o paskutiniaisiais laikais nori, kad valdžia turėtų stipresnį ir lemiamą žodį, socialines ir ekonomines problemas sprendžiant. Religijos plotmėje liberališkasis katalikas labiau negu konservatyvusis yra linkęs bendradarbiauti su kitais tikėjimais, palankiai sutinka modernųjį meną baž-

nyčiose, labiau pabrėžia liturginį pamaldų momentą ir yra ištikinęs, jog, ir teologiškus klausimus gvildenant, naudinga ir sveika būtų leisti į drąsesnes spekuliacijas. Kaip matote, "liberališkojo kataliko" definicija išėjo ilgoka ir gana sudėtinga. Ką padarysi, kad jis tikrai yra komplikotas sutvėrimas!

Pati "liberališko kataliko" sąvoka yra gana sujaukta. Sujaukta dėl to, kad tas pats žodis "liberalas" taip vartojamas politinėje, sociologinėje ir teologinėje kalboje, tartum visur tą patį reikštų. Deja, taip nėra. Kardinolas Newman nėra laikomas konservatyviu teologijoje, o jis savo paties biografijoje prisipažįsta, kad jo intelektualinis gyvenimas ilgą laiką buvęs kovą su liberalizmu. Panašiai ir kardinolas Billot yra laikomas geru, liberališku teologu, nors jis parašė veikalą: "Liberalizmas — šėtoniškas socialinis tirpytojas". Yra žinoma, kad jis simpatizavo priešliberališkai nacionalistiškai "Action française".

Iš kur toks susimaišymas ir tartum prieštaravimas net tokių šviesių Bažnyčios žvaigždžių? Štai viena kita priežastis. Savo knygutėje apie liberaliz-

mą Billot priskiria jam kai kuriuos pagrindinius principus ir iš jų gauna eilę logiškai teisingų išvadų. Bet žymusis teologas logiškai susikuria savotišką iškamšą, ją pavadina "liberalizmu" ir užsimoja ją sudoroti. Taip, spekuliatyviai žiūrint, jis yra labai stiprus. Bet jis yra neteisis faktiškai. Kodėl? Todėl, kad faktiškieji liberalai visiškai nesilaikė jiems priskiriamų logiškųjų išvadų. Panašiai atsitiko ir su kard. Newman bei kitais teologiškais liberalizmo kritikais. Visų jų yra panaši silpnybė kaip Markso, kai tas kritiko kapitalizmą. Marksas puolė kapitalizmą ne tik tokį, koks jis tada buvo, bet ir tokį, kokį jį padarė iki galo logiškai jo paties išgalvoti principai. Bet gyvasis kapitalizmas niekada nėjo su savo principais iki visų ir paskutinių logiškų išvadų. Panašiai ir liberalizmas

niekada nebuvo toks, kokį jį aprašė Billot, Newman, Donosi ir kiti.

Bažnyčia ir revoliucija

Kitas "liberališkąjį kataliką" sujaukęs veiksnys buvo nenormali Bažnyčios padėtis moderniaisiais laikais, iš kurios ji stengiasi išsikapanoti per paskutinįjį šimtą metų. Istoriskai žiūrint, štai kas įvyko.

Pirmieji krikščionys buvo tikri reformatoriai. Jie stengėsi įgyvendinti visų laikų didžiausio reformatoriaus Evangeliją. Jie siekė pakeitimų savo laikų visuomenėje, norėdami suderinti ją su Dievo planais. Viduriniais amžiais irgi buvo normalu Bažnyčios vadovaujamiems vyrams būti "liberalais" ta prasme, kad jie senus papročius bei doktrinas bandė derinti su naujaisiais atradimais ir išradimais. Viduramžių mokslininkai ne tik išlaikė krikščioniškąjį paveldėjimą, bet jį, savo ruožtu, praturtino, "liberališkai" gilindamiesi į įvairias mokslo šakas ir praplėsdami intelekto akiratį. Pvz., šv. Tomas įjungė į katalikiškąją filosofiją Aristotelį, kurs ilgą laiką buvo draudžiamas skaityti. Kiti mokslo vyrai susipažino su Islamo pasauliu ir, kas buvo teisinga, iš jo pasisavino.

Deja, moderniškųjų laikų angoje katalikai mokslininkai sušlubavo ir paleido iniciatyvą iš savo rankų. Renesansas, reformacija, apšvieta, prancūzų revoliucija ir kiti modernieji sąjūdžiai kilo ir buvo diriguojami esamai santvarkai, ypač Kat. Bažnyčiai, priešiška nusištačiusių vyrų. Katalikai mokslininkai bei administratoriai gana natūraliai reagavo, pasipriešindami kenksmingoms priešų siūlomoms naujenybėms. Šita dvasios laikysena pagimdė vadinamą "tvirtovės nuotaką", įtarinėjančią visa, kas nauja ir neįprasta, stipriai pabrėžiančią klus-

numą, bijančią kritiškų pastabų bei klausinėjimų ir taip pamažėle katalikai buvo suvaryti į tokią poziciją, kad atrodė giną toli gražu netobulą dabartį ir besipriešinę gal net netobulesnei ateičiai.

“Normalus” katalikas

Prisimink, Vytautai, jog į polinkį “normalų” kataliką laikyti konservatyviu reikia žiūrėti iš istorijos perspektyvos. Daug kas šiandien atrodo normalu, kas buvo nenormalu anksčiau, net ir Bažnyčios gyvenime. (Aišku, ne esminiuose tikėjimo ir dorovės dalykuose!). Bažnyčios nepalankus nusistatymas visokių reformatorių atžvilgiu buvo neišvengiamas ir reikalingas dėl naujųjų sąjūdžių priešiško pobūdžio. Bet, žinoma, šitas nusiteikimas ilgainiui neigiamai paveikė kai kuriuos Bažnyčios mintytojus ir administratorius. Išsivystė nepasitikėjimas žmogiškąja prigimtimi. Žmogaus nuopoliną ėmė riebiau pabraukti už jo atpirkimą.

Po visuotinojo Bažnyčios susirinkimo Tridente, dauguma Bažnyčios vardu kalbančių vyrų buvo vyresnio amžiaus. O amžius paprastai daro žmogų konservatyvesnį. Be to, tie vyrai valdė gana dideles nuosavybes, patys dažniausiai buvo kilę iš turtinųjų, garbingųjų bei privilegijuotų šeimų su ilgomis senomis tradicijomis. Ir tai darė juos natūraliai konservatyvius.

O vis dėlto, nors Bažnyčia linko būti konservatyvi institucija, nors jos vadai, aplamai, spyrėsi liberalų naujoviškumams, kiekvienoje kartoje netrūko jai liberalų. Pirmiausia yra gana normalu būti liberalais misijonieriams. Jie susiduria su visiškai nauja aplinka, kur neranda iš seno paruoštų formulių. Čia jiems tenka taikyti katalikiškąją doktriną naujoms situa-

Hamiltono “Kovo” krepšininės

cijoms, skirtingoms kultūroms. Taip elgėsi jėzuitai Kinijoje ir Amerikoje. Kiekviena gera to žodžio prasme jie buvo liberalai. Konservatyvieji Bažnyčios elementai jais nelabai tepasitikėjo, kartais net labai kreivai į juos žiūrėjo.

Į liberalus yra linkę ir neturtingesnieji Bažnyčios sluoksniai. Juk vienas varganas klebonėlis suvaidino lemiamą vaidmenį prancūzų revoliucijos metu, kai reikėjo “*État Général*” (luomų sudaromą parlamentą) paversti “*Assemblée Nationale*” (tautos seimu).

Moderniųjų laikų istorijoje randame liberalų ir vyskupų, ir kardinolų, ir net popiežių. Visada buvo joje liberalų mintytojų, rašytojų bei kritikų. Vieni jų buvo neapdairūs, išdidūs, kaip tragiškasis Lammencis. Bažnyčiai nesutinkant su jų mintimis, jie kėlė maištus. Kiti didvyriškai ir ištikimai darbovosi paveikti Bažnyčios nuotaikas, pamažėle pasukti reikalingo atsinaujinimo bei prisiderinimo kryptimi. Šitie

Bažnyčios liberalai, galima sakyti, stipriau pasitikėjo Dievu ir žmogumi negu konservatyvieji. Jie plačiau už konservatyviusius žiūrėjo į ilgalaikį istorijos vyksmą. Tik sugretinkit tokį liberalą mintytoją Fridriką Ozanamą su konservatyviu Donoso Cortes, ar Pijų XII su Pijum XI, ir pastebėsite, jog liberalai katalikai gali būti ne mažiau ištikimi Bažnyčiai už konservatyvius, ir kad jie nuo pastarųjų gal tik tuo skiriasi, kad labiau pasitiki Apvaizda ir malonės pajėgumu Dievo valiai istorijoje praveisti.

Reikalinga itampa

Atrodo, Vytautai, jog yra galima tvirtinti, kad Bažnyčiai yra reikalingi ir konservatoriai ir liberalai. Abeji turi atlikti savotišką Apvaizdos skirtą uždavinį jos istorijoje.

Liberališkasis katalikas laužia naujus kelius, plėšia naujus plėšinius, vadovauja, Bažnyčiai prisiderinant prie nuolat bekintančių visuomenės sąlygų, kuriose ji turi darbuotis ir vykdyti žmonijos pašventinimo bei išganymo uždavinį. Negalima sustingti vietoje. Bažnyčia negali susirišti neatmezgamu mazgu nė su bet kuria visuomeninio gyvenimo forma, nė su bet kuria politine kryptimi, lyg tai būtų absoliutus idealas. Bažnyčiai yra skirta skelbti Evangeliją visiems, visų laikų žmonėms, ir juos visus, su jų kultūromis įjungti į Mistinį Kristaus Kūną.

Bet lygiai reikalingas Bažnyčiai ir konservatyvusis elementas. Jis prižiūri, kad derinimasis prie naujų sąlygų bei laikų reikalavimų nevyktų strimagalviškai, kad nebūtų išsižadama esminių tikėjimo dalykų. Modernizmas bei jį pasmerkusioji enciklika "Humani generis" parodo, kokie pavojai glūdi konservatorių neprilaikomose ir nekritikuojamose liberalų pozicijose.

Tad pakartojau: Bažnyčios gyvenime ir liberališkieji katalikai turi Apvaizdos skirtą vietą bei funkciją. Kartais jų vaidmuo atrodo nenormalus. Jis yra susijęs ir su kai kuriais pavojais. Dėl to liberalas katalikas nėra populiarus, yra nemėgiamas, net įtarinėjamas konservatyviųjų savo tikėjimo brolių. Bet jei ir vieni, ir kiti bus persunkę krikščioniškos meilės dvasia, jie sugebės išskylančias problemas svarstyti objektyviai, simpatiskai ir pagerbti vieni kitų įsitikinimus.

Kai kurios problemos

Ką tik minėjau, Vytautai, jog daugelis katalikų nepasitiki liberalu kataliku. Tai yra sunku nešti. Bet reikia. Nepasiduoti nusiminimui ar apkartimui ir neimti apgailestauti patį save, kaip daro nevienas liberalas. Taip pat liberalas katalikas neturėtų pasiduoti minčiai, jog visi jam nepritarianieji konservatoriai yra neišmanėliai.

Antra, liberališkasis katalikas turėtų išvesti aiškią liniją tarp autoriteto ir savarankiškos galvosenos. Tai yra gana sunku. Jis turi būti ištikimas Bažnyčios sūnus, visada paklusti teisėtai pasireiškiančiam autoritetui. Kita vertus, jis nusižengtų savo uždaviniui, jei jis išsižadėtų nors dalies savo laisvės tais atvejais, kai jis privalo ją naudotis. Autoritetas kartais gali būti blogai panaudojamas. Dažnai jo šaukiamasi sunkioms problemoms lengvai išspręsti. Bet ir autoritetą visada pagerbdamas liberalas katalikas neturi laikyti Bažnyčios tartum tokia armija, kurios kariai sakytų, kad ne jiems spręsti, kodėl vienaip ar kitaip daroma. Bažnyčia susideda iš protingų, laisva valia apdovanotų, todėl atsakomųjų, asmenų. Jie turi pareigą žinoti, kodėl ką nors daro ar nedaro, išskyrus tuos atvejus, kai Bažnyčia panaudoja savo

Viršuje: Toronto "Aušros" krepšininkės, 1957 m. Kanados sporto apygardos nugalėtojos.

Apačioje: Čikagoje žaidžia "Neris" ir "Aras" Vidurio Vakarų apygardos pirmenybėse.

neklaidingumo dovaną. Bet ir tada klusnumas turi būti protingas.

Trečia, liberalui katalikui labai reikalingas intelektualinis nusizėminimas. Šito kaip tik stokotų, jei jis savo išmintį statytų aukščiau visų kitų viešingos nuomonės, kaip tai darė Lammenais 19 amžiuje. Tada liberalas ne tik parodytų stoką nuolankumo, bet dar susilpnintų savo konstruktyvų darbą Bažnyčios istorijoje.

Ketvirta, liberalas katalikas turi skaitytis su pavojum atsirasti keistų draugų kompanijoje. Devynioliktojo šimtmečio liberališkieji katalikai rėmė daugelį sumanymų tų liberalų, kurių tikslas buvo susilpninti Bažnyčią. Dar ne per seniai Prancūzijoje kunigai dar-

bininkai pasijuto besidarbuoją ranka rankon su socialistais ir net komunistais ir keletas jų perėjo į Bažnyčios priešų eiles. Šituos pavojus tenka priimti kaip apskaičiuotą riziką, jei liberalas katalikas nori atlikti nors dalį savo darbo Bažnyčioje. Rizika sumažėja, kai jis ją jaučia, kai yra atsargus ir kai nuolankiai prisipažįsta neturįs pats vienas visos tiesos bei išminties monopolio, kaip konservatoriai yra linkę galvoti.

Socialiniai klausimai

Penkta, liberališkieji katalikai šiaudien susiduria su problema, kaip toli jie gali eiti su tais, kurie kovoja už vadinamą "welfare liberalism" politiką.

Vaizdai iš pirmosios J.A.V. ir Kanados Lietuvių Sporto Olimpiados

Didesnes nuosavybes turintieji, ar jas nors administruojantieji vyrai yra linkę civilinei valdžiai pripažinti tik mažą vaidmenį socialiniuose bei ekonominiuose reikaluose. Liberalai katalikai čia yra artimesni socialistams, reikalaudami iš valdžios aprūpinti visus piliečius nuo lopšio iki grabo. Kokias pozicijas turėtų užimti katalikas liberalas tų problemų akivaizdoje?

Jie turi kai kuriuos gairinius principus, ir tie turėtų padėti jiems susivokti kiekvienu konkrečiu atveju. Pvz., pagalbinis valstybės charakteris turėtų padėti apsispręsti, ar reikalauti ar priešintis mediciniškos pagalbos suvalstybinimui, ar reikalauti ar atmes-

ti valstybės pašalpą privačioms, kad ir katalikiškoms, mokykloms ir t.t.

Liberališkasis katalikas yra pašauktas ištirti ir pateikti įvairias galimybes. Vienas jų Bažnyčia atmes, kitas kada nors priims. Ir vienu, ir kitu atveju, jo darbas nebuvo veltui. Tai paliudija ir Bažnyčios istorija. Ji rodo, kad liberalai katalikai kartais pasirodė turėję platesnį ir gilesnį už konservatyvius žvilgsnį į gyvenimą ir jo raidos kryptį. Tokių Lammenais, Ozanamo, Montalemberto siūlytos reformos bei Leono XIII ir jo įpėdinių veikla buvo priimtoms ir dabar yra visur pripažįstamos. Panašiai ir jėzuitų misionierių politika Kinijoje iš karto buvo

atmesta ir net pasmerkta. Dabar ji pripažįstama ir praktikuojama. Bet tai neduoda liberalams teisės reikalauti, kad dabar visi jų pasiūlymai būtų tuojau pat Bažnyčios priimami ir vykdomi. Konservatyvieji dažnai yra teisūs, nurodydami, jog toms ar kitoms reformoms dar nėra pribrendęs laikas, kad jos, bent šiuo metu, gali labiau pakenkti negu gera padaryti. Tačiau negalima nuneigti fakto, jog jokių reformų nebūtų įvykę, jei nebūtų buvę jų šaukiančių liberalų. Kartais jie šaukė neprotingai, perdaug įkyriai, tas tiesa. Bet kone visada gera bendra kryptimi. Juk pvz. vien liberalai katalikai pramatė, kad prancūzų revoliucija iš pat šaknų pakeitė Europos visuomenės nuotaikas ir kad teks prie to derintis.

Oficialusis liberalizmas

Nuo Leono XIII laikų, atrodo, yra tam tikras Bažnyčioje polinkis į "oficialų liberalizmą" ta prasme, kad ji atvirai pasisako už įvairias reformas. Leonas XIII pralaužė kelius savo enciklika "Rerum novarum" į teisingesnį darbininkų traktavimą. Jo skelbiami dėsniai daugelio ir įžymių katalikų buvo apšaukti "grynu socializmu". Politinėje srityje tas pats Leonas XIII ragino prancūzus katalikus bendradarbiauti su Trečiąja Respublika, nelaukiant burbonų karaliaus sugrįžtant į sostą. Liturgijoje, teologijoje ir net socialinėje bei politinėje plotmėje Pijus XII buvo labiau liberalas negu konservatorius. Toks "oficialus Bažnyčios liberalumas" paskutiniiais dešimtmečiais ypač pastebimas Romoje ir Amerikoje, gal labiau negu kituose kraštuose. Amerikos vyskupų nusistatymas darbininkų klausimu 1919 metais buvo laikomas revoliuciniu. Ir paskutinieji jų pasisakymai rasių ly-

gybės problemomis yra tikrai liberališki.

Ir vis dėlto, nepaisant visa to, kas pasakyta, būtų klaidinga laikyti Bažnyčią liberalia ar konservatyvia. Liberalizmas ir konservatyvizmas yra reliatyvios sąvokos. Kur, kada, už ką Bažnyčia stoja, tai pareina vien nuo to, kur ji regi teisybę ir tiesą. Jai visų pirma rūpi tiesa, o ne būti liberalia ar konservatyvia.

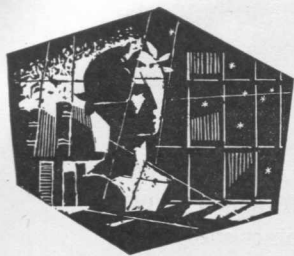
Doktrina ir aplinkybės

Doktrinos požiūriu Bažnyčia yra ir liberali ir konservatyvi, o gal geriau būtų sakyti, nė viena, nė kita. Šimtmečių šimtmečiais Bažnyčia, tartum šykštuolė, saugojo tikėjimo turtų indėlį, kad tik niekas nežūtų. Ta prasme ji buvo konservatyvi. Bet tuo pačiu metu ji liberališkai tuos tikėjimo lobius tyrė, studijavo, vystė ir dalino kiekvieno laikotarpio reikalavimams. Kartais ims viršų konservatyvusis elementas, kaip tai atsitiko per eilę metų, modernizmas pasmerkus. Tačiau Bažnyčios gyvenimas nebūtų nei sveikas, nei normalus, jei konservatoriai stengtųsi sunaikinti liberalus, o liberalai konservatyviusius. Bažnyčiai ir visai žmonijai būtų naudingiausia, jei ir vieni, ir kiti gerbtų kitų įsitikinimus, o skirtumus stengtųsi išlyginti krikščioniškos meilės dvasioje.

Ilgokas išėjo mano laiškas, Vytautai. Tikiuosi, kad jis bus atsakęs į Jums rūpimus klausimus. Baigsiu gražiai šv. Augustino formuluotu principu: "In necessariis unitas, in dubiis libertas, in omnibus caritas". Lietuviškai išėitų: katalikai privalomuose dalykuose yra vieningi, abejotinuose palieka viens kitam laisvę, ir kiekvienu atveju stengiasi išlaikyti nepažeistą meilę.

Jūsų Kristuje,

J. Kidykas, S. J.

idėjos ir žmonės

PROTESTANTŲ PASTORIAUS ATSIVERTIMAS

* * *

DR. JUOZAS PRUNSKIS

RUDOLPH Lippert buvo protestantų dvasiškis, paskaitininkas, astronomas. Kartą Vokietijoje, Konstancos mieste, jis turėjo progos išsižiūrėti į Jono Huso statulą ir išiklausyti griežtų savo tėvo išvedžiojimų prieš Katalikų Bažnyčią. Tai jį taip uždegė, kad net penkiasdešimt metų jautė neapykantą prieš Katalikų Bažnyčią ir jos narius. Jis tik ieškojo progų pulti katalikybę. Ir vis dėlto jame įvyko pagrindinis posūkis katalikybės pusėn. Apie tai jis pasakoja savo straipsnyje kolektyviniame J. A. O'Brien redaguotame veikalė "The Way to Emmaus".

Rudolfas buvo vyriausias devynių vaikų šeimoje. Jis buvo dar mažas berniukas, kai jų šeima iš gimtosios Illinois valstybės persikėlė pas motinos tėvus į Šveicariją, kur jis lankė valdžios mokyklas. Visa šeima buvo protestantiška, ir apie katalikybę berniukas neturėjo jokio supratimo.

Kartą jų namus užklupo didelė audra. Išsigandusi jo močiutė pradėjo kalbėti "Sveika Marija". Kai blykstelėjo akinanti žaibo šviesa, ji išsigan-

dusi pradėjo kalbėti rožančių, o mažasis Rudolfas pasislėpė po jos priejuoste ir drauge meldėsi. Pirmą kartą savo gyvenime jis kalbėjo rožančių, po to praėjo 52 metai, kai jis vėl pradėjo rožančių kalbėti.

Jo tėvas buvo atkaklus katalikybės priešas. Tas pačias nuotaikas jis skiepjo ir sūnuje. Kaip minėjome, kartą prie Huso paminklo tėvas kalbėjo sūnui: "Čia katalikai nužudė Joną Husą už išvertimą Šventojo Rašto į vokiečių kalbą." Grįžus į Ameriką, Rudolfo tėvas tapo pastorium viename Vidurvakarių miestelyje. Ten buvo leidžiamas prieškatalikiškas laikraštis "The Menace", kuris kas savaitę duodavo visą kokį pasibaisėtiną straipsnį prieš katalikus.

Pastorius Los Angeles mieste

Idealistas Rudolfas, bebaigdamas aukštesniąją mokyklą, pajuto pašaukimą į dvasinį luomą. Jis panorio vesti sielas į dangų ir, baigęs reikiamą mokslą, tapo protestantų ministriu ir buvo paskirtas mažos bažnytelės klebonu Los Angeles mieste. Čia jis susi-

dūrė su naujomis problemomis. Svarbiausias tikėjimo šaltinis buvo Šv. Raštas, bet jį galėjo kiekvienas aiškinti, kaip tik išmanė. Toliau, protestantų dvasiškių pakvietime ir atleidime stiprų balsą turi parapijiečiai. Parapija, susidūrusi su šia problema, tampa suskilusi, ir tas plyšys pilnai neužgyja.

Praslinkus kiek laiko, jis buvo pakviestas perimti presbiterijonų misijų bažnyčią apie 40 mylių nuo artimiausio geležinkelio. Turėdamas daugiau laiko, jis ten perskaitė garsaus skotų pamokslininko Aleksandro Whyte biografiją. Tas pamokslininkas buvo didelis kard. Newman ir katalikų mistikų gerbėjas. Jis net buvo parašęs knygą apie Newman. Ta knyga sužadino Lipperto norą skaityti kard. Newmano ir katalikų mistikų raštus. Apie tai jis taip sako: "Aš susekiau, kad jie buvo dvasios galiūnai, ir aš privalau daug iš jų pasimokyti, kaip augti šventume ir vienybėje su Dievu." Jis pradėjo pastebėti, kad protestantų katalikybės supratimas yra iškreiptas. Apie tai jis taip rašo: "Mes aplink Katalikų Bažnyčią išvedėme popieriaus sieną ir ant to popieriaus prirašėme visko, ko tik norėjome, kad nepriklausantieji Bažnyčiai apie ją manytų."

Tačiau ta tiesa jam neišryškėjo iš karto. Katalikybės neapykanta buvo giliai įleidusi šaknis, ir iškreiptos pažiūros į katalikybę buvo stiprios. Jos, kaip ledų kalnai, tirpo labai pamažu.

Klausosi jėzuito

Kaimelyje, kuriame jis gyveno, buvo maža katalikų koplyčia, kurią aptarnavo iš gretimo miestelio vienas kapucinas. Kartą jis pakvietė jėzuitą vesti misiją. Vieną vakarą ir mūsų Lippert užėjo jo pasiklausti. Katalikų Bažnyčios mokslą jis vystė aiškiai, lo-giškai, šiltai ir žmoniškai. Pats Lippert

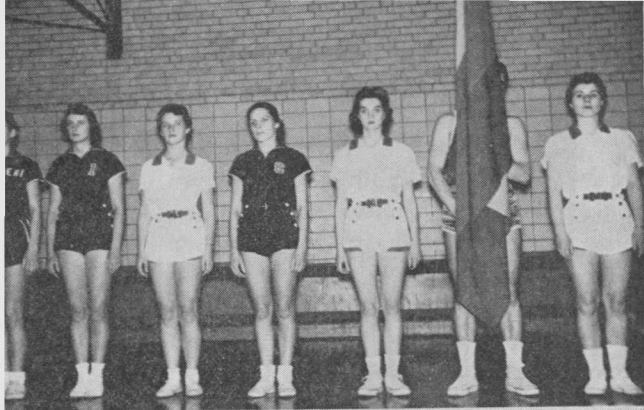
apie tai taip sako: "Kitą dieną aš sutikau tą jėzuitą ir pastebėjau, kad, nežiūrint jo gilaus mokslo, tai buvo nuolankus, draugiškas ir šventas vyras. Mano turėta jėzuitų baimė pasirodė besanti juokinga."

Vieną vakarą San Francisco mieste jisėjo Market gatve ir pamatė minią, plaukiančią į šv. Bonifacio bažnyčią. Įėjęs pamatė bažnyčią prikimštą žmonių. Buvo giedamos giesmės, kalbamos maldos, ir kunigas pasakė gražų, jautrų pamokslą apie Dievo ir artimo meilę ir apie pareigą tokią meilę perkelti į kasdieninį mūsų gyvenimą. Po to buvo palaiminimas, apie kurį Lippert taip rašo: "Tyli tos minios pagarba ir gilus pamaldumas man padarė neišdildomą įspūdį. Jie buvo ne susirinkimų salėje, bet Dievo bažnyčioje, kur Jis gyveno tabernakuly virš altoriaus."

Antra vertus, jis matė, kad protestantų tikėjime į pastorius buvo priimami net toki, kurie neigė, kad Kristus buvo gimęs iš Mergelės Marijos, kurie neigė Šv. Rašto istorinį autentiškumą ir net paties Kristaus dievybę. "Jeigu vienybė yra žymė", galvojo jis, "pagal kurią žmonės pažįsta Kristaus Bažnyčią, tai protestantizmas prarado net tos dieviškos žymės pėdsakus."

Abejonių slėgiamas

Tos abejonės jį labai slėgė. Kaip tik tuo metu jis sutiko jauną katalikų kunigą, neseniai atvykusį iš Airijos, kuris jį draugiškai šypsodamasis sveikindavo, kada tik sutikdavo. Lippert rašo, kad, tur būt, jausdamas jo vienvatę ir ilgesį, tas kunigas jį pakvietė į savo kleboniją. Ten rastas nuoširdumas Lippertą dar labiau priartino prie katalikybės. Jisai atsisakė nuo protestantų parapijos klebono pareigų ir ėmė gilintis į astronomijos studi-

Viršuje: lietuvaitės tinklininkės, pabaltiečių varžybose 1959 m. laimėjusios pirmąją vietą.

Apačioje: lietuvių krepšinio rinktinė, žaidusi pabaltiečių varžybose ir dabar vykstanti į Pietų Ameriką.

jas, kurias jis nuo seno mėgo. Čia jis ieškojo to įkvėpimo, kurio jam jau nedavė protestantiškoji religija. Tapęs Britų Astronomų draugijos nariu ir Didžiosios Britanijos Karališkosios Astronomų sąjungos nariu, jis gavo tarnybą Serra muziejuje San Diego mieste.

Ir moksle paskendęs, jis neužmiršo galvoti apie religiją: "Aš susekiau, kad mokslas gali sužavėti mintį, bet negali patenkinti alkstančios širdies... Joks mokslas negali nuraminti dvasinio alkio."

Dirbdamas muziejuje, Lippert susipažino su vienu pranciškonu, kuris mėgdavo lauke kalbėti brevijorių. Kartais pro langą jis sušukdavo: "Po- ne Lipperte, šiais tiesiais medžiais, margaspalvėmis gelėmis, dainuojan-

čiais paukščiais, didingais kalnais, brangakmeniais žėrinčiu saulėje okeanu Dievas kalba į mus..." Lippertui tai buvo, kaip jis pats prisipažįsta, lyg pavasario dvelkimas nusiminimo šaltyje. Jis su alkano žmogaus įtampa siekė naujo palengvėjimo.

Sudužęs tikėjimas

Kartą jis prabilo į pranciškoną: "Mano tikėjimas yra sudužęs. Tėve, ar galėtumei man padėti jį atstatyti?" — "Man bus didelis džiaugsmas tai pabandyti", atsakė pranciškonas, pakviesdamas jį į kleboniją.

Dabar jisai savo rūpimais klausimais kalbėjosi su pranciškonu, daug skaitė katalikų mokslininkų veikalus ir uoliau meldėsi. Maždaug tuo metu jis sutiko pavyzdinę katalikę Margą-

ritą Teresę ir pastebėjo, kokią stiprybę ir paguodą ji gauna iš savo tikybinės praktikos. "Aš ją lydėjau į Mišias, kurių gilią prasmę pradėjau dabar suprasti", pasakojasi Lippert. "Su ja aš net nuėjau į karmeličių vienuolyną ir, vieton rasti moteris pančiuose, aš jas radau linksmas ir laimingas, kokių anksčiau nebuvau sutikęs... Savo gausiomis maldomis ir aukomis jos siekia atsiteisti už daugelio apsileidimus ir nuodėmes. Kiek pasaulis joms turi būti dėkingas, mes patirsime tik anapus, kai ateis didžiojo atskleidimo diena."

Laivyno karininkas

Vieną popietę jis sutiko gražios išvaizdos laivyno karininką su vaikais. Anksčiau jie priklausė tai pačiai tikybai, kaip ir Lippertas, tačiau vėliau juodu su žmona tyrė katalikybę ir drauge su savo sūnumis tapo katalikais. Dabar jie apie tai taip kalbėjo: "Tai didžiausia mūsų brangenybė ir džiaugsmas bei laimės šaltinis. Kaip gi kas nors galėtų atviromis akimis žiūrėti į Bažnyčios istorinius tikėtinumo įrodymus, jos dieviškos kilmės aiškumą ir jos gautą dievišką pavidimą skelbti Evangeliją visai žmonijai ir nebūti įtikintu, kad ji moko tikrąją Kristaus religiją? Visa tai taip aišku, kad tai gali suprasti net ir tas, kuris bėga nuo Bažnyčios... Kaip gali kas nors sakyti esąs Jėzaus draugas ir ignoruoti Jo Motiną, kurią Jis gerbė ir mylėjo?"

Tai dar labiau sutvirtino Lipperto bręstantį linkimą į katalikybę. "Dabar aš jau žinojau uostą, į kurį turiu plaukti", jis galvojo. Dabar jis pradėjo gilintis į katalikybės tiesas, vadovaujant mokytam augustinionų kunigui Vincentui McGarvey. Katalikybė jam darėsi kaskart mielesnė, ir jis taip gal-

vojo: "O kad Dievas duotų visiems mano brangiems nekatalikams gimimams ir draugams malonę pamatyti skirtumą tarp tikybos, įsteigtos tiesiai paties Kristaus, ir tikybų, atsiradusių iš žmonių. Toks yra pagrindinis skirtumas tarp katalikybės ir protestantizmo — skirtumas tarp dieviškų ir žmoniškų dalykų."

Galutinis atsivertimas

1947 m. lapkričio 17 d. jis tapo priimtas į Katalikų Bažnyčią. Tolimesnę įvykių eigą taip jis nupasakoja: "Didis buvo mano džiaugsmas ir gili dvasios ramybė, kai apleidau klausyklą, nuplovęs savo nuodėmes. Kaip yra nuostabus dalykas susilaukti Dievo atleidimo ir žinoti, kad esi Jo draugystėje!"

Po to įvyko jo katalikiškos vedybos, apie kurias jis taip rašo: "Prieš didįjį altorių Margarita Teresė ir aš tapome sujungti moterystėn, ir mano džiaugsmo taurė buvo pripildyta iki kraštų, kai šventojoje Komunijoje į mano širdį ir sielą atėjo pats mūsų Viešpats. Dabar aš buvau suvienytas su Kristumi, suvienytas su Jo Bažnyčia, pilnai buvau pasiekęs dievišką tiesą. Buvau turtingesnis už bet koki karalių. Su šv. Pranciškim aš galėjau šaukti iš džiaugsmo ir matyti Dievo švytintį buvimą visuose Jo tvariniuose. Nuo pat įsijungimo į Bažnyčią mano didis džiaugsmas yra tarnauti Mišioms. Kai aš klūpau prie altoriaus, arti mūsų Viešpaties tabernakuly, aš jaučiuosi esąs namie."

BAŽNYČIA – SUSIKAUPIMO IR MALDOS VIETA

PRANYS ALŠĖNAS

BAŽNYČIA yra vieta, kur tikintieji vienu ar kitu būdu bendrauja ir jungiasi su Dievu, todėl ji turi būti ypatingai gerbiama. Tiek bažnyčioje, tiek šalia bažnyčios tikintieji turėtų elgtis labai kukliai ir padoriai. Šią vietą turėtų gerbti ne tik tikintysis, bet ir kiekvienas kultūringas žmogus.

Prisimenu, tai buvo jau seniai, vos tik Lietuvai atgavus nepriklausomybę, mano gimtojo kampelio pradžios mokykloje mokytojavo labai geras mokytojas. Jis labai gerai mokėjo perduoti vaikams mokslo žinias, bet buvo labai paveiktas Rusijos nihilizmo ir skaitė save kietu bedieviu. Kartą jis važiavo su mano kaimynu į miestą. Važiuojant pro miestelio bažnyčią, kaimynas nusiėmė kepurę. Tą pat padarė ir "bedievis" mokytojas. Kaimynas labai nustebęs ir jį paklausęs:

— Aš nusiėmiau kepurę prieš bažnyčią, nes esu tikintis, bet dėl ko jūs tai padarėte?

Mokytojas jam atsakė:

— Taip, aš esu netikintis. Vis dėlto bažnyčia yra pagarbos verta, nes čia žmonės renkasi ne girtuokliauti, ne triukšmauti, ne kitų blogų darbų daryti, bet susikaupti, pasimelsti, pabūti ramybėje vieną kitą valandėlę.

To žmogaus elgesys ir galvosena derinosi ir su logika ir su kultūringumu. Buvo tikrai gražus paprotys Lietuvoje prieš kiekvieną bažnyčią ir prieš kiekvieną kryžių nusiimti kepurę.

Ir išeivijoje gyvendami, mes turime savo parapijas ir savo bažnyčias, deja, kažkodėl dabar yra lyg ir sumažėjęs mūsų pagarbos jausmas bažnyčiai ir lietuviškiems papročiams bei tradicijoms. Mes, kurie taip pasižymėjome bažnyčios gerbimu Lietuvoje, čia dažnai neprilygstame nė svetimtaučiams. Ypač tai bažnyčioms priderančiai pagarbai dažnai nusidedama vasarą. Tiesa, vasaros dienomis kartais būna labai karšta, todėl žmogus ieško būdų, kaip nuo to karščio apsisaugoti, bet vis dėlto turi būti tam tikros ribos, kurių negalima peržengti.

Kai kurie mūsiškiai vasarą traukia į bažnyčią taip apsirengę, lyg eitų į paplūdimį: vyrai vienmarškiniai, atsi-raitoję rankoves, o moterys ir mergaitės kartais net trumpomis kelnaitėmis. Jeigu mes taip nesirengiame, eidami į svečius ar į kokį nors kultūringesnį parengimą, tai tuo labiau neturėtumėm taip apsirengę eiti į švenčiausią šioje žemėje vietą — bažnyčią. Kartais mes aukojamės ir noriai priimame kokius nors nemalonumus dėl labai menkų priežasčių, tad dėl ko negalėtumėm šiek tiek pakentėti karštį ar nepatogumą, eidami pabūti ir pabendrauti su Tuo, kuris už mus ne tik kentėjo, bet ir mirė?

Taip pat kai kuriose šalyse yra gana griežtai užlaikomas paprotys, kad mergaitės ir moterys eina į bažnyčią, prisidengusios galvą skarele arba skrybelaite. Kai kam šis paprotys nepatinka, bet būtų daug protingiau ir

taktiškiau prie jo prisitaikyti negu nuolat savo priešingu elgesiu lyg protestuoti ir kitus piktinti. Žinoma, čia nereikia sekti kai kurių mergaičių, kurios, neturėdamos padorios skarelės ar skrybėlaitės, eidamos į bažnyčią, užsideda tik mažą nosinukę arba kartais net popierio gabalą. Tai yra tik fariziejiškas žiūrėjimas į raidę, bet ne į papročio esmę. Tokiu atveju būtų geriau eiti visai neprisidengus.

Ypatinga pagarba bažnyčioje yra reikalinga Mišių metu. Ir čia reikia stengtis prisitaikyti prie vietinių papročių. Pvz. Lietuvoje pradžioje Mišių būdavo visuomet giedama "Pulkim ant kelių". Giedodami šią gražią giesmę, žmonės klūpėdavo. Amerikoje ir

kitose šalyse yra paprotys, kad žmonės atsistoja, kunigui išeinant iš zakristijos. Tiek klūpėjimas, tiek atsistojimas yra pagarbos ženklai, todėl ir vienas, ir kitas paprotys yra geras, bet bus geriau, jeigu bus vienodumas. Tačiau nereikia manyti, kad tikintieji bažnyčioje turi taip elgtis, kaip kareiviai rikiuotėje: bažnyčioje reikia tvarkos, reikia pagarbos, bet visa tai turi būti daroma laisvai, be jokio dirbtinumo.

Žinoma, bažnyčioje žmonės turi turėti teisę laisvai melstis, bet jeigu yra klebono nustatyta tam tikra tvarka, kuri padeda labiau išlaikyti išorinį estetiškumą, reikia stengtis tos tvarkos laikytis ir savo skirtingu elgesiu neišblaškyti kitų žmonių susitelkimo.

LIETUVIŠKAS KRYŽIUS KANADOS ŽEMĖJE

PR. ALŠĖNAS

PIE 90 mylių nuo Toronto, netoli Midlando miestelio, yra visoje Kanadoje žinoma šventovė, vadinama "Martyrs' Shrine", kur XVII šimtmetyje kankinių mirtimi mirė ir buvo paskelbti šventaisiais aštuoni prancūzai jėzuitai misijonieriai, nešdami krikščionybės ir kultūros dvasią Kanadai. Šiuo metu tenai yra pastatyta graži ir didingai atrodanti bažnyčia kankinių garbei. Kanados Lietuvių Katalikų Federacijos iniciatyva šio krašto lietuviai toje pat vietoje, už didingosios kankinių šventovės, ant gražaus kalniuko 1957 m. pastatė

puošnų lietuvišką kryžių, pašventintą tų metų rugsėjo mėn. 8 dieną, dalyvaujant apie 1500 žmonių.

Šventinimo diena, kaip matome, buvo parinkta Marijos gimimo šventė, kuri lietuviams, Marijos žemės vaikams, yra itin prasminga. Pastatytasis kryžius yra tikrai puikus paminklas mūsų krašto kankiniams, kuriems jis yra skirtas. Pastačius šį lietuviškąjį kryžių, toji vietovė mūsų tautiečiams tapo labai artima. Atrodo, kad kiekvienais metais ten lietuviai rinksis pasimelsti į mūsų krašto kankinius ir paprašyti Tėvynei laisvės.

Pernai (1958) Kanados lietuviai, švęsdami taip pat šv. Kazimiero 500 metų gimimo sukaktį, iš visų kampelių buvo gausiai susirinkę į šią vietą. Tame lietuvių suvažiavime dalyvavo arkiv. Giovanni Panico, apaštališkasis delegatas Kanadai, vysk. Vincencas Padolskis ir keli lietuviai kunigai. Ten buvo Mišios, palaiminimas ir pamokslas.

Vysk. Padolskis savo pamoksle nurodė, kad katalikybei plisti Kanados žemė buvo labai nesvetinga. Tik tada pasidarė laisvas katalikybės tiesų praktikavimas ir skelbimas, kai Kanados keliai ir takai buvo nulaistyti kankinių krauju. Prisiminęs šv. Kazimiero sukaktį, Ekscelencija priėjo ir prie šių dienų tikėjimo persekiojimo Lietuvoje, pabrėždamas, kad ir Lietuva, o taip pat ir tolimes Sibiro taigos nūdien nulaistytos Lietuvos kankinių krauju ir nubarstytos jų kaulais. Tikiame, kad ateis laikas, kada ir mes ten statysime šventoves tų kankinių garbei. Arkiv. Panico taip pat tarė žodį angliškai, baigdamas savo kalbą lietuvišku sakiniu: "Telaimina Aukščiausias jūsų darbus ir žingsnius ir kuo greičiau teatgauna jūsų tėvynę laisvę!"

Toje Kanados šventovėje atvykusių maldininkų mintis istorija perkelia į ankstyvuosius šio krašto gyvenimo metus, kur tarp 1639 ir 1649 m. buvo įsteigtas pirmasis Kanadoje katalikybės ir civilizacijos centras ir pirmųjų misijonierių buveinė. Deja, jų heroiškas pastangas tuomet vietiniai gyventojai — indėnai paskandino kraujuje ir kančiose.

Žinoma, tai nebuvo nei pirmasis, nei paskutinis misijonierių žygis toje šalyje. Jie toje vietoje buvo aplankę apie 30 kaimelių Huron ežero rajone, kur tada gyvenę apie 30 tūkstančių in-

dėnų. Ne visi gyventojai buvo žiaurūs ir ne visi žudė misijonierius. Misijonieriai studijavo jų kalbą ir papročius, lankė juos, aprūpindami dvasiniais ir mediciniškais patarnavimais. Vienas misijonierių savo raporte rašė, kad jie 1645 m. maitinę ir davę pastogę net trims tūkstančiams vietinių gyventojų.

Nors tada jau tūkstančiai indėnų buvo pakrikštyti ir į jų gyvenimą įnešta nemaža tikėjimo ir kultūrinės šviesos, vis dėlto misijonieriaus kankinio Lalemant rašte yra sakoma: "Kada tik jūs lankysite indėnų gyvenamąsias lindynes, jūs tenai rasite miniatūrinę pragarą. Tenai pamatysite nužudytų žmonių sužalotus lavonus, pilna šunų, kurie laikomi ir taip mylimi kaip vaikai. Šunys guli drauge su žmonėmis tose pačiose lovose, maitinasi iš tų pačių indų. Ten visur baisi nešvara, purvas, dulkės."

Tad tokiose sąlygose reikėjo dirbti pirmiesiems misijonieriams ir dažnai paaukoti net savo gyvybę. Kilnūs ir dideli tikslai dažniausiai yra teatsiekiami didelėmis pastangomis. Mes, lietuviai, lenkiame galvas prieš tuos Kanados kankinius, bet taip pat ir prieš savo tautos kankinius, kurių garbei čia pastatėme lietuvišką kryžių. Tebūna ši vieta mūsų tautinė šventovė, kur kasmet nuvykę galėtume semtis jėgų ir ryžto kovai už savo idealus.

Linksmumas dažnai gimdo didžius ir kilnius darbus, jis padeda su šypsena nugaltėti kliūtis ir sunkenybes, jis žmogų kilnina ir lenkia prie gėrio, tiesos ir grožio, nugali žemus polinkius ir žadina gražius pasiryžimus.

P. W. Keppler

jaunimo paslaptys

SPORTAS IŠ ARČIAU

* * *

EDVARDAS ŠULAITIS

Sportas yra gyvenimo džiaugsmo ir sveikatos šaltinis tautos dvasinių ir fizinių galių ugdymui.

Dr. O. Peltzer

“**S**PORTINIO idealo vardan mes pasižadame kovoti taurioje olimpinėje dvasioje ir laikytis sportinės drausmės taisyklių. Sportinis judėjimas tejungia mūsų gretas; Aukščiausiojo padedami, stengsimės išlaikyti savo širdyse gaivią Tėvynės meilės ugnį ir išlikti tikrais jos sūnumis ir dukromis“, tokius žodžius kartoja šio krašto lietuviai sportininkai, susirinkę į metines Šiaurės Amerikos lietuvių sporto žaidynes, šiais metais vykdomas jau dešimtą kartą.

Prieš dešimt metų Šiaurės Amerikoje sucementuotas organizuotas lietuvių sporto judėjimas iki šių dienų išsivystė į gana brandų vienetą, kuris yra daug prisidėjęs prie lietuvių vardo garsinimo kitataučių tarpe ir prie fizinių bei tautinių apraiškų ugdymo jaunuose kūnuose. Šiandien jau be maž visose didesnėse lietuvių kolonijose veikia lietuvių sporto klubai, apie save subūrę daug veiklaus jaunimo. Šiuo metu lietuvių sporto organizacija, kuriai vadovauja Fizinio Auklėjimo ir Sporto Komitetas, yra viena didžiau-

sių lietuvių jaunimo organizacijų J. A. Valstybėse, turinti apie 1,000 narių.

Kalbant apie Šiaurės Amerikos lietuvių sportinę veiklą, kuri pasireiškia metinių žaidynių (dviejomis dalimis) organizavimu, dalyvavimu Pabaltiečių varžybose, pasirodymu įvairiose mažesnės apimties lietuvių, amerikiečių bei kitų tautų sportininkų ruošiamose rungtynėse, tenka paminėti ir sportininkų leidžiamą laikraštį — “Sporto Žinias”, jų ruošiamus suvažiavimus, koncertus, gegužines, vakarus. Šiomet Šiaurės Amerikos lietuviai krepšininkai išsileidžia į didelę sportinę kelionę, kurios metu aplankys penkias Pietų Amerikos valstybes, ten sužaisdami eilę rungtynių su lietuviais ir vietiniais sportininkais. Tad ir čia mūsų sportininkai bus pirmieji, kurie pralauš ledus glaudesniai šių kraštų lietuvių jaunimo bendradarbiavimui.

Praėjusiais metais minėjome 20 metų sukaktį nuo pirmųjų lietuvių olimpinių žaidimų Kaune. Jos metu buvo skaityta priesaika, kuri ir šiandien mums daug ką pasako ir yra aktuali

visiems lietuviams sportininkams. Štai jos žodžiai:

"Mes, Laisvosios Lietuvos ir pasaulio kraštų lietuvių jaunimas, jausdami tautos šauksmą burtis į vieną šeimą, susirinkę Pirmojon Tautinėn Olimpiadon dvidešimtaisiais Lietuvos laisvės metais, žinodami sunkius Lietuvos kovų kelius dėl jos buvimo ir nepriklausomos valstybės atstatymo, didingos praeities gaivinami, lenkdami galvas Tautos Karžygiams, aukojusiems jėgas ir gyvybę Lietuvių Tautos laisvei apginti, prisiekiame būti ištikimi amžiniems Lietuvių Tautos siekimams, ugdyti jėgas Tautos siekimams vykdyti, visur ir visuomet saugoti ir ginti Tautos garbę, varžydamiesi su pasaulio pranašiaisiais, ryžtis juos pralenkti, tvirčiau, greičiau, gražiau tarnauti Lietuvai; te Visagalis mums tai padeda."

Gaila, kad ši pirmoji olimpiada buvo drauge ir paskutinioji, nes Lietuvą ištikusios nelaimės neleido lietuviams sportininkams daugiau susirinkti savoje žemėje. Tačiau ši priesaika vis dar yra vykdoma paskirų lietuvių sportininkų įvairiose žemės rutulio dalyse. Šiandien tolimajame Australijos žemyne, Brazilijoje, Argentinoje, Urugvajuje, Anglijoje, Kanadoje, Amerikoje ir kituose kraštuose, vienur daugiau, kitur mažiau, lietuviška sportinė ugnis yra kurstoma ir gaivinama.

Šiomet taip pat minime 20 metų sukaktį nuo kito gana svarbaus sportinio įvykio — III-čiųjų Europos krepšinio pirmenybių meisterio vardo laimėjimo. 1939 m. Kaune lietuviai pakartojo tą didžiąją pergalę, kurią pirmą kartą buvo pelnę Rygoje 1937 metais. Ko yra verti šie dideli laimėjimai, čia aiškinti nereikia, nes tai labai gerai suprantama kiekvienas bent šiek tiek sportu besidomįs asmuo.

Būtų galima daug prirašyti apie lietuvių sportininkų gražius pasirodymus nepriklausomoje ar okupuotoje Lietuvoje ir įvairiuose užjūrio kraštuose. Tačiau tai nėra šio straipsnelio tikslas, nes čia norime pateikti tik vieną kitą mintį, kuri jaunimą paskatintų susidomėti sportu, o vyresniuosius — remti sportuojančio jaunimo žygius.

Kardinolas Mercier, kalbėdamas belgų jaunimui ir keldamas jų ryžtingumą siekti kilnių tautos ir sporto idealų, sakė: "Visi varžybiniai pasireiškimai aikštynuose nėra eilinis žaidimo parodymas, bet gyvoji jaunimo mokykla. Čia pralaimėjusieji ir laimėtojai vienas kitam tik padeda pasiekti tą patį idealą ir vienas kitam nuoširdžiai spaudžia ranką už solidarumą kovoje. Čia suvaldomi žemesnieji palinkimai: pyktis, egoizmas... Iš čia išsinešamas gausus bei vaisingas derlius tų moralinių dogmų kilnumo, kuriomis jaunosios sportinės jėgos kuria sportinių asmenybių viršūnes."

O popiežius Pijus XII 1952 m. Romoje įvykusio italų tautinio sporto ir fizinio auklėjimo kongreso dalyviams specialios audiencijos metu kalbėjo: "Sporto ir gimnastikos artimiausias tikslas — išauklėti, išvystyti ir sustiprinti kūną; tolimesnis tikslas — šitaip paruošto kūno sielos atžvilgiu panaudojimas asmens vidinio ir išorinio gyvenimo išvystymui; galutinis tikslas — kaip ir kiekvienos kitos žmogaus veiklos — priartinti žmogų prie Dievo."

Prie aukščiau cituotų žodžių būtų sunku ką nors pridėti, nes iš jų pilnai galima pajusti sporto svarbą įvairiose gyvenimo apraiškose. Tik tenka palinkėti, kad ir lietuvių aplinkoje ilgainiui jis susilauktų didesnio dėmesio ir kad šioje srityje mes neatsiliktu me nuo kitų kultūringų tautų.

KARTAIS vienas kitas jaunuolis paklausia, ar šachmatus galima priskirti prie sporto. Apie tai jau ir spaudoje buvo pareikštų abejonų. Kartais mūsų lietuviškoje aplinkoje į sporto varžybas yra įtraukiamas ir šachmatų žaidimas. Vieni sportininkai yra linkę šachmatus laikyti sportu, o kiti tam griežtai priešinasi. Kuri nuomonė būtų teisingesnė?

Mums yra visiškai nesuprantama, kaip šachmatų žaidimą būtų galima priskirti prie sporto. Juk sportas yra *fizinis* žmogaus lavinimas, ko jokių būdu negalima pasakyti apie šachmatus. Ir Pijus XII yra pasakęs, kad "sporto ir gimnastikos artimiausias tikslas — išauklėti, išvystyti ir sustiprinti kūną". Tik paskui jau tolimesnis tikslas yra žmogaus dvasinis lavinimas ir grūdinimas. Taigi, sporte kūno lavinimu ir stiprinimu siekiama dvasios stiprinimo. Yra labai daug ir kitokių būdų dvasiai stiprinti, bet jų nevadiname sportu.

Šachmatai yra labai gražus žaidimas, kuris lavina žmogaus protą ir valią, bet tai nieko bendra neturi su sportu. Jeigu šachmatus priskirtume prie sporto, tai turėtume prie sporto priskirti ir daugybę kitų grynai protinių žaidimų, o taip pat ir matematiką, ir knygų skaitymą, ir bendrai kiekvieną mokslą, lavinantį žmogaus protą.

Kai kas mėgina aiškinti, kad šachmatai nesiskiria nuo kitų sporto šakų, nes ir jie yra tam tikras fizinis lavinimas — juk jie lavina žmogaus smegenis. Tai yra grynai materialistiškas galvojimas. Materialistai, kurie nepripažįsta jokio dvasinio prado žmogui,

viską stengiasi suvesti į fizinius procesus. Jie sako, kad žmogaus protavimas yra tik fizinis smegenų veiksmas. Taip galvojant, žinoma, yra visiškai neigiamas žmogaus dvasinė siela. Toks galvojimas yra eretiškas, priešingas krikščionybei. Žmogaus protas ir valia nėra fiziniai, bet dvasiniai reiškiniai. Jie nepriklauso nuo žmogaus kūno, bet nuo sielos. Žinoma, kol siela gyvena kūne, žmogaus dvasinėms galioms kartais turi tam tikros netiesioginės įtakos ir kūno silpnumas ar stiprumas, bet vis dėlto dvasinės galios nėra fizinių kūno procesų rezultatas.

Tad šachmatų priskyrimas prie sporto gali būti tik neapsižiūrėjimo arba materialistinio galvojimo pasekmė.

IŠ FILMŲ PASAULIO

Juozas Vaišnys, S. J.

MUMS, europiečiams, Amerikoje yra daug kas nesuprantama. Dažnai mums kyla klausimai: dėl ko šio krašto spaudoje, filmuose ir televizijoje vyrauja toks paviršutiniškumas, dėl ko taip maža rimtesnių filmų, gilesnių straipsnių, įdomesnių televizijos programų? Pripažįstant, kad šioje milžiniškoje šalyje yra nemaža pirmiečių mokslininkų, menininkų, rašytojų ir muzikų, vis dėlto reikia žinoti, kad didelė dauguma gyventojų neįstengia pasiekti net intelektualinio vidutiniškumo. Kartą net vienas amerikietis inteligentas išsireiškė, kad Amerikoje kultūrinio ir protinio išsilavinimo vidurkis yra maždaug keturiolikos metų jaunuolio. Laikraščių leidėjai, filmų statytojai ir televizijos programų direktoriai šį faktą la-

bai gerai pažista, todėl, norėdami įtikti masei ir turėti daugiau pelno, masės skoniui ir taiko straipsnių bei kino ar televizijų programų.

Kalbant apie filmus, reikia pripažinti, kad vis dėlto kasmet pasirodo keletas tikrai vertingų ir įdomių filmų, bet dauguma yra labai menkos vertės. didelio lėkštumo ir lengvumo, beveik be jokio turinio. Vasaros metas beveik visuomet yra filmų pasaulio "gavėnia — pasninkas". Šiuo teigimu kiekvienas įsitikins, aplankęs kelis dabar rodomus filmus. Nė vienas jų nėra vertas didesnio dėmesio, ir atrodo, kad yra labai neproporcinga kaina mokėti kelias dešimtis centų už įėjimą į kino salę. Kadangi dauguma skaitytojų labai pageidauja, kad "Laiškuose Lietuviams" visuomet būtų filmų skyrius, tai tik dėl to čia keletą dabar rodomų filmų paminėsime, tačiau primename, kad nė vienas tegul nesigaili, jeigu jam kurio čia minimo filmo neteks pamatyti.

THE NAKED MAJA

Šis filmas yra klasiškas pavyzdys, kaip geriausi artistai, puikiai spalvoti vaizdai ir įdomus istorinis turinys gali būti paversta į nieką. Vaizduojama žymaus ispanų tapytojo Francisco Goya (Anthony Franciosa) meilės istorija su Albos princese (Ava Gardner) ispanų revoliucijos ir inkvizicijos fone. Šiuos du žymius artistus ne vienas palaikytų mėgėjais, jeigu nežinotų jų vardų. Žiūrovo neįtikina nei vaidyba, nei turinys, nors pastangos ir geros — parodyti ispanų inkvizicijos negyvenisškumą.

ASK ANY GIRL

Beveik visi paskutinio meto filmai yra daugiau ar mažiau lengvo turinio komedijėlės. Filme "Ask Any Girl" yra vaizduojama paprasta, kukli ir naivi mergaitė (Shirley MacLaine), kuri iš Wilkes-Barre atvyksta į Niujorką ieškoti darbo ir... vyro. Tai yra kelias tūkstančių dartinųjų mergaičių, kurios atsistoja prieš

sunkią problemą dėl to, kad jų skaičius yra žymiai didesnis negu vyrų. Vartoti šią siužetą komedijai gali kai kam atrodyti per žiauru, bet čia bandoma pajuokti ne pagrindinė idėja, o tik šalutinės aplinkybės, kai minėtos mergaitės darbdavys (David Niven) visokiais būdais stengiasi jai pripiršti savo jaunesnįjį broli (Gig Young). Vaidyba gera, ypač tai reikia pasakyti apie Shirley MacLaine, kuri dabar yra tarp pirmaujančių ekrano žvaigždžių.

HOLE IN THE HEAD

Nebloga komedija ir gera vaidyba. Pasitaiko įdomių dialogų ir tokių išsireiškimų, kurie spontaniškai prajuokina publiką. Ypač reikia paminėti Frank Sinatra ir Edward G. Robinson, kurių vaidyba puiki. Nors Robinson ir yra toks rūkštus, kaip ir kituose ankstyvesniuose filmuose, bet čia jo vaidyboje yra daug stebinančio naujumo. Pasirodo, kad jis gali vaidinti ne tik žiaurias, kruvinas scenas, bet yra tinkamas ir humorui. Nors jis, būdamas šykštus turtuolis, savo broli (Frank Sinatra), neturinti nė cento kišenėje. vadinama bomu, bet šiame filme Sinatra yra daug mažiau "bomiškas" negu kituose.

GIDGET

Tai yra jaunos bręstančios mergaitės vasarinis meilės romansas. Sandra Dee labai įtikinamai suvaidina norinčią pagreitintu būdu subėsti mergaitę, kuri yra nepastovi kaip vėjas ir sunkiai supranta ma kaip mįslė. Tėvų švelnumas ir mergaitės naivumas dažnai ją pastato į pavojingas situacijas, iš kurių ekrane ji labai netikėtina ir įdomiai išsigelbsti, bet ar išsigelbėtų tikrojo gyvenimo ekrane? Tai yra klausimas, kuris ir daugelyje linksmų šio filmo scenų priverčia žiūrovą rimtai pagalvoti.

ATSIUSTA PAMINĖTI

Popiežiaus Leono XIII ENCIKLIKA "Humanum genus" apie masonus. Lietuviškas vertimas. Spaudė "Draugo" spaustuvė. 30 psl., kaina 50 centų.

AKADEMINIAI HORIZONTALAI. "Mūsų Vytis" 2-3 nr., 1959 m. Šiame 134 puslapių leidinyje yra eilė gana aktualių straipsnių: Istorinis žvilgsnis į lietuvių tautos filosofus — J. Kubilius, S. J.; Lietuvių kultūros ideologiniai pagrindai — J. Kaupas; Simboliai lietuvių tautosakoje — I. Čepėnaitė; Jaunieji poetai pavergtoje Lietuvoje — R. Šilbajoris; Auklėjimas sovietinėje Lietuvoje — T. Remeikis; Kontroluojama laisvė — V. Bieliauskas; Tarp dviejų kultūrų — V. Černius.

Leidinyje iliustruotas B. Jameikienės ir K. Zapkaus piešiniais.

TAUTOS PRAEITIS. Istorijos ir gretimųjų sričių neperiodinis žurnalas. Tomas I, knyga I.

Sveikintinas pasiryžimas leisti šį žurnalą, norint mūsų išblaškytuosius tautiečius supažindinti su gražia ir garbinga Lietuvos praeimi. Redaktorius — Č. Grincevičius. Redakcinė kolegija — kun. V. Bagdanavičius, MIC ir M. E. Nauburas. Administratorius — kun. dr. K. A. Matulaitis, MIC. Leidžia Lietuvių Istorijos Draugija. Prenumeratos kaina — vienas tomas (4 knygos) — 10 dol., atskira knyga — 3 dol. Administracijos adresas: Marian Hills Seminary, Clarendon Hills, Illinois.

"Laiškai Lietuviams" skelbia konkursą!

Už geriausią straipsnį, parašytą šeimos ar jaunimo klausimais, skiriame premiją — pasirinkti lietuviškų knygų už šimtą dolerių. Premijos mecenatas — kun. dr. Juozas Prunskis. Jeigu bus didesnis susidomėjimas konkursu ir jeigu gausime pakankamą skaičių spausdintinų straipsnių, skirsime ir daugiau premijų. Konkursas baigiasi šių metų gruodžio mėn. 1 dieną. Straipsniai turi būti parašyti šeimos arba jaunimo klausimais, kad tiktų "Prie šeimos židinio" arba "Jaunimo paslapčių" skyriams "Laiškuose Lietuviams". Straipsnio forma gali būti įvairi, galima rašyti net beletristine (novelės) forma. Straipsnio ilgis neturėtų būti didesnis kaip penki "L. L." puslapiai, t. y. apie 2500 žodžių.

Straipsniai pasirašomi slapyvardžiu, o atskirame uždarame voke pažymima autoriaus pavardė ir adresas, o taip pat straipsnio antraštė ir autoriaus slapyvardis. Jury komisijos sudėtis bus pranešta vėliau. Premijuoti ir nepremijuoti straipsniai galės būti spausdinami "Laiškuose Lietuviams". Nepremijuotų, bet spausdintinų straipsnių autoriai gaus įprastą honorarą. Nespausdinti straipsniai bus grąžinami. Straipsnius siųsti šiuo adresu: "Laiškų Lietuviams" konkursui, 2345 W. 56th St., Chicago 36, Ill.

"LAIŠKAI LIETUVIAMS" • 2345 WEST 56TH STREET • CHICAGO 36, ILLINOIS

